

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

”NO JOTKUT TARVII ENEMMÄN TUKEA JA JOTKUT VÄHEMMÄN, NIIN SE ON IHA TÄR- KEETÄ”

Seitsemäsluokkalaisten kokemuksia koulukuraattorin
tarjoamasta tuesta ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa

Enni Liukkonen

Opinnäytetyö
Syyskuu 2016
Sosiaalialan koulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutus

LIUKKONEN, ENNI:

”No jotkut tarvii enemmän tukea ja jotkut vähemmän, niin se on iha tärkeätä”
Seitsemäsluokkalaisten kokemuksia koulukuraattorin tarjoamasta tuesta ala- ja yläkoulun
nivelvaiheessa

Opinnäytetyö 69 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Syyskuu 2016

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää seitsemäsluokkalaisten nuorten kokemuksia, odotuksia ja ajatuksia koulukuraattorin tarjoamasta tuesta ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda kuuluville oppilaiden ääntä ja sen kautta antaa yhteistyökoululle avaimia työn oppilaslähtöiseen kehittämiseen. Lisäksi tavoitteena oli tehdä näkyväksi koulukuraattorin roolia nivelvaiheen tukijana, koska sitä ei ole juuri tutkittu aiemmin. Opinnäytetyön aihe rajattiin yhdessä yhteistyökoulun kanssa niin, että se palvelisi myös yhteistyötahoa mahdollisimman hyvin. Yhteistyötahona opinnäytetyössä oli Niva-Kaijan koulu, jossa tutkimus toteutettiin.

Tutkimuskysymyksinä oli, kuinka oppilaat kokevat koulukuraattorin tarjoaman tuen nivelvaiheessa, missä asioissa oppilaat kaipaavat tukea koulukuraattorilta ja minkälaiset asiat voivat estää heitä hakemasta tukea koulukuraattorilta sekä kuinka oppilaat kehittävivät toimintaa, jotta se palvelisi heidän tarpeitaan paremmin. Tämä opinnäytetyö toteutettiin poikittaistutkimuksena, hyödyntäen niin laadullista kuin määrällistä aineistoa. Kysessä oli tapaustutkimus, jonka aineisto kerättiin yhteistyökoululta käyttäen sähköistä kyselylomaketta. Koulun 164 seitsemäsluokkalaisesta kyselyyn vastasi 141. Laadullisen aineiston analysointiin käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Määrällistä aineistoa tulkittiin käyttämällä apuna sähköisen lomakkeen ristiintaulukointi- ja diagrammityökaluja sekä Microsoft Exceliä.

Opinnäytetyön keskeisimpinä tuloksina nousi esille, että valtaosa oppilaista pitää koulukuraattorin tarjoamaa tukea nivelvaiheessa jokseenkin tärkeänä sekä riittävänä eikä suuria puutteita tai kehittämiskohtia ole. Eniten tukea koulukuraattorilta kaivataan koulunkäyntiin, kuten oppiaineisiin tai opettajiin liittyvissä asioissa. Avun saamista voivat estää koulukuraattorin toimintaan, saavutettavuuteen tai ominaisuuksiin liittyvät asiat, oppilaan oma paha olo, se, ettei oppilas uskalla hakea apua tai puhua, sekä kiusaaminen. Suurin osa oppilaista kokee kuitenkin saaneensa koulukuraattorilta riittävästi tukea nivelvaiheessa.

Keskeisimpinä johtopäätöksinä voidaan todeta, että ala- ja yläkoulun nivelvaiheen työ on Niva-Kaijan koululla oppilaiden mielestä toimivaa. Kehittämisehdotuksina annettiin muun muassa seitsemännellä luokalla tehtävä tilannekarttoitus kaikille oppilaille sekä kuraattorin työn tutummaksi tekeminen. Jatkotutkimusaiheina voisi olla mielenkiintoista perehtyä syvemmin laadullisin keinoin aiheeseen, ja etenkin niihin nuoriin, jotka kokevat jäävänsä tuen ulkopuolelle.

Asiasanat: nivelvaiheen tuki, koulukuraattori, opiskeluhoito, alakoulu, yläkoulu

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LIUKKONEN, ENNI:

Pupils' Experiences of the Support Provided by the School Social Worker in the Transition Phase between a Primary and a Secondary School

Bachelor's thesis 69 pages, appendices 4 pages
September 2016

The purpose was to find out the thoughts, experiences and expectations of the 7th grade pupils about the support that was provided by a school social worker in the transition phase between a primary and a secondary school. The objectives were to bring out the pupils' voices, to enable the development of work based on the pupils' needs, and to bring out the role and the know-how of the school social worker in the transition phase. The study was conducted at Niva-Kaija school.

The data were collected through an electronic questionnaire which consisted of both quantitative and qualitative questions. The qualitative data were analyzed through content analysis. The quantitative data were analyzed using the cross tabulation and diagram tools of the electronic questionnaire program and Microsoft Excel. The questionnaire was answered by 141 pupils.

Results showed that the majority of the pupils considered the support of the school social worker sufficient and quite important without major shortcomings. Support was needed most for the issues that related to school attendance. Matters that might prevent pupils from searching support related to the action, accessibility and features of the school social worker, a pupil's malaise, a pupil's fear to seek for help and talk or bullying. Most of the students felt that they had received enough support from the school social worker in the transition phase.

As the most essential conclusion, it was found that the students see the support of the transition phase working at Niva-Kaija school. As development ideas, it was suggested that a similar survey for all the 7th grade pupils should be conducted to examine if there were any problems or needs of support. Some pupils also suggested that the work of the school social worker could be made more familiar for the pupils. As a subject for a further study, the topic and especially these pupils who feel like being outside the support could be studied using qualitative methods.

Key words: transition phase, school social worker, student welfare services, comprehensive school

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPISKELUHUOLTO JA KOULUKURAATTORIN TYÖ.....	7
	2.1 Opiskeluhoolto.....	7
	2.2 Koulukuraattorin tehtävä opiskeluhoollon kentällä.....	9
	2.3 Varhaisen puuttumisen ja tuen periaate.....	13
3	ALA- JA YLÄKOULUN NIVELVAIHE.....	15
	3.1 Ala- ja yläkoulun nivelvaiheeseen liittyvät haasteet.....	15
	3.2 Nivelvaihe oppilaiden kokemana.....	18
	3.3 Opiskeluhooltotyö nivelvaiheessa.....	19
4	TARKOITUS, TAVOITE JA TOTEUTUS.....	22
	4.1 Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	22
	4.2 Kohdejoukko ja tutkimusympäristö.....	22
	4.3 Tutkimusote ja aineiston kerääminen.....	26
	4.4 Aineiston analysointi.....	32
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	34
	5.1 Nivelvaiheen tuki oppilaiden kokemana.....	34
	5.2 Oppilaiden tuen tarve ja tuen hakemista estävät asiat.....	42
	5.3 Toiminnan kehittäminen oppilaiden näkökulmasta.....	48
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	52
	6.1 Johtopäätökset ja pohdintaa tuloksista.....	52
	6.2 Luotettavuus ja eettisyys.....	57
	6.3 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista.....	60
	LÄHTEET.....	62
	LIITTEET.....	66
	Liite 1. Saatekirje oppilaiden vanhemmille.....	66
	Liite 2. Kyselylomake.....	67

1 JOHDANTO

Koulu on lapselle ja nuorelle merkittävä kasvuympäristö. Oppilas viettää koulussa suuren osan ajastaan, on siellä vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden ja opettajien kanssa ja oppii ja opettelee tietoja ja taitoja tulevaisuutta varten. Hyvin suuri osa suomalaisista lapsista ja nuorista suorittaa oppivelvollisuutensa nimenomaan koulussa, eikä esimerkiksi kotiopetuksessa, joten kouluympäristöön liittyvät vahvuudet sekä haasteet koskevat likipitään koko ikäryhmää. Erilaiset nivelvaiheet – kuten ala- ja yläkoulun nivelvaihe – ovat tietynlaisia käännekohtia lapsen ja nuoren koulupolulla. Ne voivat tuoda mukanaan paljon hyvää, mutta myös olla haastavia vaihteita lapsen ja nuoren elämässä.

Tämän päivän yhteiskunnassamme puhutaan paljon etenkin nuorten syrjäytymisestä. Nivelvaiheen tuki nuoren siirtyessä alakoulusta yläkouluun on ennen kaikkea ennaltaehkäisevää työtä, jolla torjutaan myös syrjäytymistä. Myös koulukiusaaminen on ollut aiheena viime vuosina pinnalla, ja myös sitä pyritään ehkäisemään nivelvaiheen tuella. Toimivan ennaltaehkäisevän työn merkitystä ei voida liikaa korostaa – ongelmien ennaltaehkäisy ja niihin varhain puuttuminen ovat merkityksellisiä niin yksilölle, yhteisölle, kuin yhteiskunnallekin. Ennaltaehkäisevä työ on usein inhimillisempää, helpommin toteutettavissa sekä halvempaa, kuin korjaava työ. Kun yksilö voi huonosti, myös hänen lähipiirinsä sekä yhteiskunta kärsivät. Siksi on tärkeää saada tietoa ennaltaehkäisevästä työstä, jotta sitä voidaan kehittää edelleen paremmaksi.

Tutkinikin tässä opinnäytetyössäni seitsemännen luokan oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia koulukuraattorin tarjoamasta tuesta ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda kuuluville oppilaiden ääntä ja antaa sitä kautta mahdollisuuksia nivelvaiheen koulukuraattorintyön sekä myös muun oppilashuollon asiakaslähtöiseen kehittämiseen. Aihe on ajankohtainen, koska vastikään syksyllä 2014 Suomessa tuli voimaan uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Lainsäädännössä muun muassa säädettiin oppilaiden oikeudesta saada koulukuraattoripalveluita, minkä lisäksi tarkennettiin koulukuraattorin kelpoisuusvaatimuksia. Lain myötä sosionomit (AMK) saivat virallisesti kelpoisuuden työskennellä koulukuraattorin tehtävissä, ja näin ollen koulumaailma on yksi sosionomin mahdollisista työkentistä. Sosionomeja työskentelee koulumaailmassa myös esimerkiksi koulusosionomin työnimikkeellä.

Opinnäytetyö on toteutettu Niva-Kaijan koululla, joka on noin 500 oppilaan yläkoulu Nilvalan kaupungissa, Pohjois-Pohjanmaalla. Valitsin koulumaailman aihepiiriksi, koska koulukuraattorin työ sekä työ nuorten parissa kiinnostavat minua. Minulle oli ollut jo pitkään selvää, että teen opinnäytetyöni asiakasnäkökulmasta, koska asiakaslähtöisyys on yksi sosionomin ammatillisuuden kulmakivistä ja asiakkaan äänen esille tuominen on osa sosionomin työtehtäviä. Siksi päädyin tutkimaan tässä työssä nimenomaan oppilaiden kokemuksia aiheesta.

Tarkempi aiheen rajausta tehtiin yhdessä yhteistyökoulun kanssa. Tärkeä päämäärä oli, että yhteistyökoulu todellakin hyötyy tutkimuksesta ja saa siitä avaimia työn kehittämiseen. Rajasimme aiheen juuri nivelvaiheen tukeen, koska sitä aihetta ei ollut tutkittu aiemmin kyseisellä koululla. Ala- ja yläkoulun nivelvaihetta ei ole myös juuri Suomessa tutkittu oppilaiden näkökulmasta koskien koulukuraattorin tarjoamaa tukea, – sitä on lähinnä sivuttu eri näkökulmista tehdyissä tutkimuksissa koskien ala- ja yläkoulun nivelvaihetta – joten silläkin saralla näkökulma on uusi. Yhtenä päämääränä onkin myös tehdä näkyväksi koulukuraattorin roolia nivelvaiheen työssä muiden oppilashuollon ja koulun toimijoiden rinnalla.

2 OPISKELUHUOLTO JA KOULUKURAATTORIN TYÖ

2.1 Opiskeluhoolto

Suomalaiselle peruskouluikäiselle lapselle koulu on hyvin keskeinen tukipilari yhteiskunnassamme. Koulu on yhteisö, jonka osat ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Parhaassa tapauksessa toimivan koulujärjestelmän seurauksena syntyy suunnattomasti hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa. Koulussa tehtävään työhön liittyy se erityispiirre, että koulun kautta koko ikäryhmä on saavutettavissa. (Wallin 2011, 27.) Juuri siksi opiskeluhoolto-työssä piileekin suuri potentiaali ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen kannalta laajemmaltikin yhteiskunnassa, kuin vain pelkästään kouluarkea tarkasteltaessa.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnista huolehtiminen johtaa kouluviihtyvyyden ja motivaation kasvuun. Tämä taas edistää lapsen ja nuoren oppimista, mikä puolestaan lisää lapsen ja nuoren hyvinvointia. Syntyy positiivinen kierre, joka lisää oppilaan hyvinvointia, voimaantumista ja osallisuutta. Hyvinvointi ei ole pelkästään hyvää fyysistä terveyttä, vaan se sisältää useita osa-alueita. Näitä ovat henkilökohtainen tunne hyvinvoinnista, fyysinen ja psyykkinen terveys, elinolot sekä sosioemotionaaliset suhteet. (Honkanen & Suomala 2009, 9–12.)

Suomalaisessa koulumaailmassa toteutettava opiskeluhoolto on lakisääteistä toimintaa, jota on oltava tarjolla ensimmäisen ja toisen asteen oppilaitoksissa. Uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa, joka tuli voimaan elokuussa 2014, opiskeluhoolto määritellään tarkoittamaan ”opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä”. Opiskeluhoolto on sekä peruskoulun puolella annettava oppilashuolto, että toisen asteen oppilaitoksissa toteutettava opiskelijahuolto. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Oppilashuoltotyössä onkin siis pyrkimys löytää ratkaisuja kouluyhteisön tai oppilaan hyvinvointiin vaikuttaviin, huolta herättäviin asioihin yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa (Opetushallitus 2014a, 1). Käytän tässä opinäytetyössä termejä oppilashuolto ja opiskeluhoolto kuvaamaan peruskoulussa tehtävää oppilashuoltotyötä.

Kouluilla tulee lain mukaan järjestää sekä yhteisöllistä, että oppilaskohtaista opiskeluhoiltoa. Yhteisöllinen, ennaltaehkävö opiskeluhoilto työ on ensisijainen työn muoto, minkä lisäksi oppilailla on oikeus saada yksilökohtaista opiskeluhoiltoa. Yhteisöllistä opiskeluhoiltoa on lain mukaan toiminta, joka edistää koko kouluyhteisön kokonaisvaltaista hyvinvointia. Se on toimintaa, jolla edistetään koko kouluyhteisössä oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta. Lisäksi siihen kuuluu oppimisympäristön terveellisyyden, turvallisuuden sekä esteettömyyden huomioiminen ja edistäminen. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Konkreettisia yhteisöllisen oppilashuollon toimia voivat olla esimerkiksi fyysisen kouluympäristön ja opetusvälineiden kunnosta huolehtiminen, kouluyhteisön toimintatavat oppi- ja välitunneilla, erilaiset turvallisuusohjeet sekä muut yhteisön turvallisuutta, terveellisyyttä ja hyvinvointia edistävät, seuraavat ja arvioivat toimenpiteet (Opetushallitus 2014a, 3). Yksilökohtaisen opiskeluhoollon palveluina koulun tulee tarjota oppilaille kouluterveydenhuollon, -kuraattorin ja -psykologin palvelut sekä yksilökohtaista moniammatillista oppilashuoltoa (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013).

Koulun henkilökunnalla on vastuu huolehtia oppilaiden hyvinvoinnista. Tätä työtä tehdään koko henkilökunnan voimin, yhdessä kotien sekä muiden toimijoiden kanssa. Opiskeluhoilto työön painopiste on ennaltaehkävössä työssä ja varhaisessa puuttumisessa, ja työn lähtökohtana on suunnitelmallisuus. Kouluyhteisön sisäisessä moniammatillisessa oppilashuollossa toimijoina ovat esimerkiksi opettajat, erityisopettajat ja koulun rehtori, opinto-ohjaaja, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori ja koulupsykologi. Ulkoisessa yhteistyössä toimijoina ovat yleensä huoltajat, mutta myös muut ulkoiset yhteistyötahot ovat mahdollisia. (Honkanen & Suomala 2009, 9, 75–76.) Oppilashuolto työön keskeisiä periaatteita ovat luottamuksellisuus sekä lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittaminen, minkä lisäksi siihen vaikuttavat eri osapuolten tietojen saantia ja salassapitoa määrittävät säädökset (Huhtanen 2007, 189).

Oppilashuolto työtä suunnittelevat, kehittävät, ohjaavat ja arvioivat yleisesti oppilashuollon ohjausryhmät, joihin voi kuulua toimijoita useasta eri kunnasta tai koulutusmuodosta. Kouluilla oppilashuolto työtä suunnittelevat, kehittävät, toteuttavat ja arvioivat koulukohdittaiset oppilashuolto ryhmät. Lisäksi yksittäisen oppilaan asiaa voidaan käsitellä tarpeen

mukaan kootussa asiantuntijaryhmässä. Kaikki edellä mainitut ryhmät ovat moniammatillisia, ja niillä on oma tehtävän perusteella määräytyvä kokoonpanonsa. (Opetushallitus 2014a, 2.)

2.2 Koulukuraattorin tehtävä opiskeluhuollon kentällä

Uuden oppilas- ja opiskelijahuoltoä käsittävän lainsäädännön mukaan jokaisella ensimmäisen ja toisen asteen koululla tulee olla käytettävissä vastaava koulukuraattori, jonka koulutusvaatimuksena on yliopistosta saatava sosiaalityöntekijän tutkinto, eli yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinto pääaineena sosiaalityö. Lisäksi kouluissa voi työskennellä muita koulukuraattoreita, jotka ovat joko sosiaalityöntekijöitä tai ammattikorkeakoulutuksen saaneita sosionomeja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Heidän rinnallaan kouluissa voi työskennellä sosionomeja myös esimerkiksi koulusosionomin nimikkeellä. Koulusosionomin virat kunnissa ovat kuitenkin melko harvinaisia. Koulusosionomin perustehtäväksi on löydetty seuraavat viisi osa-aluetta: varhainen puuttuminen, oppilaan kokonaisvaltainen ohjaus, kasvatuskumppanuus, yhteisöllinen työ sekä verkostoyhteistyö. (Nieminen & Turunen 2015, 11, 39.)

Laki määrittää koulukuraattoripalvelut tarkoittamaan tukea ja ohjausta, joilla ”edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa” sekä ”tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia”. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Lainsäädäntö toimii pohjana, kun kunnat ja koulut suunnittelevat opiskeluhoitotyötään. Koulukuraattorin tehtäväkenttää ja osaamista on tutkittu ja määritelty eri tavoin myös muuallakin, kuin laissa. Näitä määrittelyjä lukiessa on huomioitava, että osa niistä on ajalta ennen uutta oppilas- ja opiskelijahuoltolakia, joka tuli voimaan vuonna 2014.

Ennen uutta lainsäädäntöä koulukuraattorien asemasta on säädetty lähinnä lastensuojelulaissa. Lainsäädäntö koski vain perusopetusta, eikä siinä otettu kantaa esimerkiksi siihen, miten ja milloin kuraattori voi tukea oppilaita ja heidän vanhempiaan. (Mahkonen 2014, 77.) Tämän johdosta joka kymmenennessä koulussa ei ole ollut koulukuraattoritoimintaa ennen uutta lainsäädäntöä (HE 67/2013 vp, 26). Uudessa lainsäädännössä on korostettu sitä, että ennaltaehkäisevän työn tulisi olla koulukuraattorin työn ensisijainen muoto, mutta myös painotettu yksilökohtaisen korjaavan työn merkitystä (Mahkonen 2014, 79).

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattiliitto Talentia ry:n alainen järjestö Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry on määritellyt nettisivuillaan koulukuraattorin tehtävänkuvausta. Järjestön mukaan koulukuraattorin keskeisiä tehtäviä ovat asiakastyö, konsultaatio, työskentely oppilashuoltoryhmässä ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa, moniammatilliseen opetus-, kasvatus-, ja oppilashuoltotyön suunnitteluun ja kehittämiseen osallistuminen niin koulukohtaisesti, kuin alueellisessa yhteistyössä, sekä oman ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen. Asiakastyöhön kuuluvat erityisesti oppilaiden psykososiaalinen tukeminen esimerkiksi keskustelujen tai toiminnallisten menetelmien avulla, yhteistyö oppilaiden huoltajien ja perheiden kanssa, sosiaalisten selvitysten ja arviointien tekeminen, tarvittaessa jatkotutkimuksiin ohjaaminen, työskentely luokkien ja oppilasryhmien kanssa sekä monihallinnollisen yhteistyön tekeminen oppilaan asioissa. (Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry 2011.)

Wallinin (2011, 90) mukaan ”koulusosiaalityö on varhaista, kohdennettua, osallistavaa ja kestävää tukea kouluympäristössä”. Samoin kuin alan ammattijärjestö määrittelee, myös Honkasen ja Suomalain (2009, 102–103) mukaan koulukuraattorin vastuualueena moniammatillisessa oppilashuollossa on psykososiaalisen tuen ja ohjauksen antaminen oppilaille. Työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämän Ammattinetti-sivuston mukaan koulukuraattori tekee ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, auttaen oppilaita, jotka tarvitsevat tukea ja neuvoja koulunkäynnissä, ihmissuhteissa tai omaan kasvuun ja kehitykseen liittyvässä ongelmatilanteessa. Tilanteet, joissa koulukuraattorin apua tarvitaan, voivat liittyä esimerkiksi luokan ilmapiiriin ja työrauhaan, opettajan ja oppilaan välisiin ristiriitoihin, koulusta pinnaamiseen, kiusaamiseen, ongelmiin oppilaan kotona sekä erilaisiin siirtymävaiheisiin luokkien ja koulujen välillä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

Sipilä-Lähdekorven koulukuraattoreille tekemässä väitöskirjatutkimuksessa ennaltaehkäisevän työn muotoina tuli esille koulun arkeen osallistuminen esimerkiksi käytävillä kiertelemällä ja oppilaita jututtamalla. Kun koulukuraattori näkyy koulun arjessa, voi kynnys tulla koulukuraattorin luokse olla matalampi, kuin jos kuraattoria ei arjessa näkyisi. Kuraattori voi osallistua myös tukioppilastoimintaan, käydä luokissa vierailmassa ja osallistua luokkajakojen tekemiseen. Myös nivelvaiheen työskentely kuudensien ja seitsemänsien luokkien kanssa nousi esille tutkimuksessa. Muita ennaltaehkäisevän työn muotoja voivat olla esimerkiksi erilaiset moniammatillisissa tiimeissä tehtävät oppilashuollon työt, vanhempainiltoihin osallistuminen ja muu vanhempien tukeminen, sekä koulu- ja oppilashuoltotyön suunnittelu ja kehittäminen. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 151.)

Vuonna 2008 Jyväskylän yliopistossa tehdyssä pro gradu- tutkimuksessa löytyi 4 ydinkategoriaa, jotka kuvasivat koulukuraattorin roolia koulussa oppilaiden näkökulmasta: auttava läsnäolo, ihannekoulukuraattori, aktiivinen toimija ja koulukiusaamiseen puuttuminen. Auttavan läsnäolon alakategorioina on auttamista, juttelemista, kuuntelemista ja tavoitettavuutta. Se tarkoittaa oppilaslähtöisyyttä, kohtaamista ja psyykkistä ja fyysistä läsnäoloa. (Puotinen 2008, 35–38.)

Koulukuraattorit itse ovatkin nostaneet keskustelun keskeisimmäksi koulukuraattorin työvälineeksi. Keskustelulla tarkoitettiin ennen kaikkea erilaisia neuvotteluja ja konsultaatiota, mutta keskustelu on läsnä myös verkostotyössä, ratkaisukeskeisessä työssä, luokissa tehtävässä työssä, valistuksessa, tiedottamisessa, NLP-menetelmässä, kuuntelemisessä, haastattelussa, motivoivassa haastattelussa, tukioppilastoiminnassa, kotikäynneissä, piirittämisessä ja draamassa, jotka myös nousivat esille vastauksissa koulukuraattorien työmenetelminä. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 149.)

Ihannekoulukuraattori-kategoria pitää sisällään koulukuraattorin ihanneominaisuuksia, joita ovat muun muassa rentous, ymmärtäväisyys, oikeudenmukaisuus, luotettavuus, lähestyttävyyden ja nuorten kanssa samalla tasolla oleminen. Katgoria pitää sisällään myös ominaisuuksia, joita koulukuraattori ei saa edustaa, muun muassa virallinen, saarnaava, pomottava tai syyttävä. (Puotinen 2008, 38–40.) Koulukuraattorit itse pitivät vuorovaiikutustaitoja tärkeimpänä työssä tarvitsemana persoonallisuuden piirteenään. Muita tärkeitä ominaisuuksia olivat rohkeus ja jämäkkyys, kärsivällisyys, empaattisuus ja rehellisyys. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 152–153.)

Aktiiviseen toimijuuteen kuuluu yhteistyö muiden tahojen kanssa, omasta työstään tiedottaminen oppilaille sekä se, miten kuraattorin tulisi toimia: olla oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen, auttaa välittömästi, kunnioittaa nuorta ja toimia hänen ehdoillaan. Lisäksi oppilaat olivat maininneet tutkimuksessa rahan, särkylääkkeen, ensiavun ja vapaapäivien antamisen. Neljäntenä ydinasiana tutkimuksessa oli tullut esille kuraattorin rooli koulukiusaamistilanteiden selvittäjänä. (Puotinen 2008, 41–44.) Sipilä-Lähdekorven tutkimuksen mukaan vaihtelee, kenellä on koulussa vastuu selvittää kiusaamistilanteita. Joissain kouluissa kaikki vastuu on opettajilla, joissain kouluissa tehdään moniammatillista yhteistyötä kiusaamisen vähentämiseksi, ja joissain kouluissa kuraattori on päävastuussa kiusaamistapausten selvittämisessä. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 150.)

Oppilaan kanssa tapahtuvan työskentelyn lisäksi koulukuraattorit työskentelevät myös huoltajien kanssa. Huoltajien kanssa pidetään muun muassa neuvotteluja puhelimesta tai kasvotusten koululla tai kotona. Heitä tavataan myös vanhempainilloissa ja sekä muissa yhteyksissä. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 149.) Viime vuosina yleistyneiden sähköisten yhteydenpitotapojen, esimerkiksi Wilma-järjestelmän, myötä myös internetin kautta tapahtuva yhteydenpito vanhempiin on varmasti yleistynyt. Kuvioon 1 on vielä summattu luvun pohjalta keskeisimpiä koulukuraattorin työhön liittyviä asioita.

KUVIO 1. Koulukuraattorin rooli osana oppilashuollon kokonaisuutta

2.3 Varhaisen puuttumisen ja tuen periaate

Varhaisen puuttumisen ja tuen periaate on yksi sosiaaalialan tärkeistä periaatteista ja olennainen osa myös koulujen opiskeluhoitoa. Huhtasen mukaan varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että ongelmat nähdään ja niihin tartutaan kiinni mahdollisimman varhain, jotta ongelmat saataisiin ratkaistua. Varhainen puuttuminen on sekä ennaltaehkäisevää työtä, eli preventiota, että korjaavaa ja kuntouttavaa työtä, eli interventiota. Se on eräänlainen prosessi, joka alkaa havainnoista ja johtaa toimenpiteisiin, joilla pyritään saamaan ongelmiin apua ja tukea, sekä löytämään tavoitteita, joihin tähdätään. Varhainen puuttuminen on usein moniammatillista ja siihen voi kuulua useita eri tukimuotoja, kuten sosiaalisia, psykologisia, lääketieteellisiä ja kasvatuksellisia toimenpiteitä. (Huhtanen 2007, 28–30.)

Puuttumalla ongelmiin varhain pyritään estämään ongelmien kasvamista ja kerääntymistä. Kun ongelmiin puututaan heti kriisitilanteen alussa, on mahdollisuuksia tuen ja avun tarjoamiseen ja ongelmien ratkaisemiseen paljon. (Huhtanen 2007, 29.) Varhaisen tuen ja puuttumisen on todettu olevan riittävä keino ennaltaehkäisemään ongelmien kasvamista ja syrjäytymiskierrettä. Varhainen puuttuminen on myös yhteiskunnalle huomattavasti halvempaa, kuin korjaavat toimenpiteet ongelmien hoitamiseksi silloin, kun ongelmat ovat johtaneet jo syrjäytymiseen. Kuitenkin jopa noin yhdellä viidestä lapsesta ja nuoresta on kasvunsa aikana jonkinlaista tuen tarvetta ja vaarana syrjäytyä, mikäli ei saa tarvitsemaansa tukea ajoissa. (Oja 2005, 54.)

Heinämäen (2007, 17) mukaan koulumaailmassa varhaisen tuen lähtökohtana tulisi olla koulun oman toiminnan tarkastelu oppilaan tarpeiden näkökulmasta: mitä me voimme tehdä, jotta voisimme tukea oppilasta hänen jokapäiväisessä ympäristössään. Oppilaiden kasvuun ja kehitykseen liittyviä riskitekijöitä tulisi kyetä havaitsemaan ennaltaehkäisevästi. Oppilaita tulisi myös kyetä tukemaan yksilöllisesti osana koulun jokapäiväistä arkea. Varhaiseen tukeen kuuluu myös olennaisesti koulun toiminnan sekä oppimisympäristön arvioiminen ja kehittäminen sekä erilaisissa siirtymävaiheissa jatkumoiden varmistaminen. (Heinämäki 2007, 11.)

Koulumaailmassa varhaisen tuen konkreettisia toimia edustavat esimerkiksi opetusryhmien organisoiminen, koulun ja kodin yhteistyö, erilaisten siirtymävaiheiden helpottami-

nen joustavimmiksi sekä oppilashuoltoryhmän työn kehittäminen. Varhaisen puuttumisen perustana on ennen kaikkea huoli, joka kohdistuu oppilaaseen tai johonkin ryhmään. Usein huolen herättää oppilaan käytös, joka poikkeaa jollain tapaa tavallisesta. Ongelmat, joita koulumaailmassa esiintyy, ovat hyvin moninaisia, lähtien oppilaslähtöisistä tekijöistä, ulottuen aina koulun ulkopuolisiin tekijöihin. Varhainen puuttuminen koskeekin sekä lasta, että myös perhettä ja kasvuympäristöä. Kaikkia ongelmia ei voida aina ratkaista koululla, mutta niihin voidaan kuitenkin puuttua. Mikäli koulun resurssit eivät riitä, tavoitteena on, että oppilas saa apua muista palveluista. (Huhtanen 2007, 9–10, 28–29.)

Opiskeluhuollon lisäksi peruskoulumaailmassa toteutetaan oppimisen ja koulunkäynnin tukena kolmiportaisen tuen mallia. Näitä kahta tukimuotoa ei tule sekoittaa keskenään. Ne eroavat toisistaan siten, että yksilökohtainen opiskeluhuolto on aina vapaaehtoista, mutta perusopetuslaissa määritelty oppimisen ja koulunkäynnin tukea voidaan toteuttaa myös ilman oppilaan tai huoltajan suostumusta. Kolmiportaisen tuen mallissa on kyse tuen jakamisesta yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Oppilashuolto voi täydentää tätä tukea esimerkiksi koulupsykologin tai -kuraattorin laatimalla selvityksellä. (Opetushallitus 2014b.)

Yleistä tukea on laadukas, yksilöt huomioon ottava opetus, minkä lisäksi yleisen tuen muotoina voi olla eriyttämistä, tukiopetusta, oppilaan ohjaamista ja osa-aikaista erityisopetusta. Lähtökohtaisesti sitä saavat kaikki oppilaat. Mikäli yleinen tuki ei riitä, tai tuen tarve jatkuu pitemmän aikaa, siirtyy oppilas tehostetun tuen piiriin. Tehostettu tuki tarkoittaa säännöllisempää tukea, jossa on mukana samanaikaisesti useampia tukimuotoja, kuten tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, oppilashuollon palveluita ja opinto-ohjausta. Kolmantena portaana on erityinen tuki, jota ovat erityisopetus joko muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla, sekä muut lain mukaiset tukimuodot. (Opetusalan ammattijärjestö 2016.) Myös kolmiportainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja etenkin sen yleinen tuki voidaan nähdä koulumaailman varhaisen tuen muotona, vaikka se eroaakin periaatteiltaan ja käytänteiltään varsinaisesta opiskeluhoollotyöstä.

3 ALA- JA YLÄKOULUN NIVELVAIHE

3.1 Ala- ja yläkoulun nivelvaiheeseen liittyvät haasteet

Ihminen kohtaa elämässään monenlaisia nivel- ja siirtymävaiheita. Nivelvaiheet voivat liittyä esimerkiksi koulutukseen ja opiskeluun, työelämään tai perheeseen. Erilaisia nivelvaiheita lapsen ja nuoren oppimispolulla voivat olla esimerkiksi siirtymät varhaiskasvatuksen parista esikouluun, esikoulusta alakouluun, alakoulusta yläkouluun ja peruskoulusta toiselle asteelle, siirtymät koulusta toiseen kunnan sisällä tai kuntien välillä, sekä siirtymä yleisopetuksesta erityisopetukseen tai päinvastoin (Holopainen, Ojanen, Miettinen & Orellana 2005, 5).

Suomalainen peruskoulujärjestelmä ei enää jaa peruskoulua varsinaisiin ala- ja yläasteisiin, vaan puhutaan yhtenäisestä peruskoulusta, joka kattaa vuosiluokat 1–9. Siitä huolimatta fyysisesti erilliset ala- ja yläkoulut ovat vielä yleisiä, vaikka yhtenäiskoulujakin on jo jonkin verran. Kun ala- ja yläkoulut ovat erillään, vaihtaa oppilas koulua yleensä siirtyessään kuudennelta luokalta seitsemännelle. Tällaisesta siirtymästä käytetään perusopetuksen kehittämistyössä termiä nivelvaihe (Pietarinen 2005, 9). Käytän tässä opinnäytetyössä termiä alakoulu kuvaamaan koulua, jossa on vain 1–6. vuosiluokat, sekä termiä yläkoulu tarkoittamaan 7–9. vuosiluokkia.

12–13-vuotias nuori käy elämässään läpi suuria muutoksia. Murrosikä aiheuttaa nuorella niin psyykkisiä, kuin fyysisiäkin muutoksia, jotka voivat aiheuttaa nuorella hämmennystä ja jopa pelkoa. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri 2003, 2; Matikainen & Sipilä 2005, 41.) Nuoruuden haasteita ovat kehon muutoksiin sopeutuminen, seksuaali-identiteetin ja seksuaalisuuden kehittymiseen sopeutuminen, uusien vertaissuhteiden luominen sekä samaan, että vastakkaiseen sukupuoleen ja mielialamuutosten ja voimakkaiden tunteiden kanssa selviytyminen. Nuoruuden haasteisiin kuuluvat myös sosiaalisen ja emotionaalisen itsenäisyyden saavuttaminen vanhemmista, tietojen ja taitojen kehittäminen tulevaisuuden koulutusta ja työelämää varten, taloudellisen itsenäisyyden saavuttaminen, sosiaalisesti vastuullisten käyttäytymismallien kehittäminen sekä omien arvojen, asenteiden ja uskomisten omaksuminen. (Taylor 2003, 2, Geldardin & Geldardin 1999, mukaan.) Prosessi on pitkä ja yksilöllinen, ja suurin osa nuorista selviää siitä omien

vahvuksiensa sekä perheen ja ystävien tuella. Jotkut tarvitsevat kuitenkin myös muunlaista tukea. (Taylor 2003, 2.)

Yläkouluun siirtyminen tuo omat lisähaasteensa jo itsessään haastavaan murrosvaiheeseen. Kun nuori siirtyy alakoulusta yläkouluun, vaihtuvat usein koulurakennus, opettajat sekä luokkatoverit. Kun kuudennella luokalla nuoret ovat koulun vanhimpia, ovatkin he seitsemännellä luokalla yhtäkkiä nuorimpia, ja uusien luokkakaverien keskuudessa pitää löytää oma paikka. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri 2003, 2.) Yläkouluun siirtymisen myötä myös koulupäivät pitenevät ja uusia oppiaineita tulee lisää (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016).

Myös opetuksessa tulee muutoksia. Alakouluissa opetus on yleensä hyvin pitkälti, ellei kokonaan luokanopettajan antamaa, jolloin sama opettaja opettaa useimpia tai kaikkia oppiaineita. Yläkouluun siirryttäessä opetustapa muuttuu luokanopettajan opetuksesta ai-neopetukseen, jolloin eri oppiaineilla on omat opettajansa. (Opetushallitus 2016; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.) Muutos opetustavassa on siis merkittävä, kun yhden tai muutamman tutun opettajan sijaan eri opettajia voi olla reilusti yli kymmenen. Oman luokanopettajan tilalle tulee luokanvalvoja, joka saattaa opettaa luokalle jotain oppiainetta, minkä lisäksi hän seuraa luokan oppilaiden koulunkäyntiä ja hoitaa muita luokkaa koskettavia asioita (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016).

Nivelvaihe ala- ja yläkoulun välillä voi koitua ongelmalliseksi etenkin, jos nuorella on jo ennestään tarvetta erityiselle tuelle. Nuorella voi olla tuen tarvetta esimerkiksi sosiaalisissa tai kielellisissä asioissa. Erityistä tukea tarvitseva oppilas voi kokea pelkoa uuteen kouluun siirryttäessä, ja tilannetta voi pahentaa se, että uudessa koulussa ei välttämättä ole ketään ennestään tuttua, luotettavaa aikuista, joka tuntisi nuoren kunnolla. Myös nuoren käyttäytymisrooli saattaa muuttua koulun vaihdon yhteydessä: hän saattaa omaksua itselleen täysin uuden roolin helpottaakseen siirtymää, tai luopua edellisessä koulussa omaksutusta roolista. Uusi koulu voikin olla myös uusi alku: jos vanhaan kouluuyhteisöön on liittynyt esimerkiksi kiusaamista tai muuta ylimääräistä painolastia, voi myös se jäädä, kun vanha kouluuyhteisö jää taakse. (Matikainen & Sipilä 2005, 41–42.)

Noin sadalle opettajalle tehty kysely nivelvaiheessa tehtävästä yhteistyöstä koulujen välillä nostaa tärkeimmäksi yhteistyömuodoksi tiedon siirtymisen. Seuraavalle kouluasteelle siirtymistä helpottavista tekijöistä ylivoimaisesti merkittävimmäksi koettiin lapsen

ja nuoren tutustuminen uuteen kouluun, opettajiin, oppilastovereihin ja luokanvalvojiin. Myös sujuva tiedonsiirto oppilaiden erityisistä tarpeista sekä sosiaaliseen oppimisympäristöön, eli luokkatoverien, opettajien ja muiden koulu yhteisöön kuuluvien henkilöiden muodostamaan tukiverkkoon panostaminen nousivat merkittävänä esille nivelvaiheen sujumisen kannalta. (Uutela-Morander & Ilmonen 2005, 83–86.)

Ala- ja yläkoulun nivelvaiheen tukeen on kiinnitetty laajalti kouluissa huomiota, ja useimilla kunnilla onkin omat toimintaohjeet ja -suunnitelmat nivelvaiheen tukeen liittyen. Aiheen tiimoilta on myös toteutettu hankkeita ja projekteja paljon kuntatasoilla, mutta myös valtakunnalliset toimijat, kuten Opetushallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Nuorten Akatemia ovat kantaneet kortensa kekoon.

Opetushallituksen erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen kehittämistä ajaneen Latu-hankkeen yhtenä teemana ovat olleet nivelvaiheet, ja hankkeen osana on myös tuotettu teos Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa. (Holopainen, Ojanen, Miettinen & Orellana 2005, 6–7.) Mannerheimin Lastensuojeluliitto on puolestaan koonnut nettisivuilleen ohjeita vanhemmille yläkouluun siirtymiseen liittyen. MLL on toteuttanut myös Kuuntele ja kannusta yläkoululaista- oppaan vanhemmille. Oppaassa käsitellään siirtymävaiheeseen ja ylipäätään nuoruusikään liittyviä muutoksia ja muita tärkeitä asioita nuoren elämässä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014, 2016.) MLL:n Hämeen piirillä on myös ollut vuosina 2001–2003 Hyvä mopo – avoimet kohtaamispaikat -projekti, jossa on luotu yhteistyökoulujen kanssa toimintamalleja ala- ja yläkoulun nivelvaiheeseen (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri 2003, 2–3).

Nuorten Akatemia, jonka toiminnassa on mukana merkittäviä suomalaisia nuorisotyön järjestöjä, kuten Koululiikuntaliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen 4H-liitto, Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry sekä Suomen Setlementtiliitto, on koonnut nettisivuilleen ohjeita, kuinka opettaja voi tukea seitsemäsluokkalaisia. Keskeisiksi suuntaviivoiksi Nuorten Akatemia on listannut kasvatusvastuun jakamisen eli yhteistyön ja vuoropuhelun niin koulun sisällä, kuin ulkopuolellakin toimivien kasvatustyötä tekevien tahojen kanssa, turvallisen ryhmän rakentamisen avoimen vuorovaikutuksen ja ryhmään sitoutumisen avulla, sekä nuorten kannustamisen aktiiviseen toimintaan ja heidän osallisuutensa tukemisen. (Nuorten Akatemia 2013a, 2013b.)

3.2 Nivelvaihe oppilaiden kokemana

Oppilaiden kokemusta ala- ja yläkoulun nivelvaiheesta on tutkittu ammattikorkeakoulun oppinnäytetöissä sekä yliopiston pro gradu-tutkielmissa ja väitöskirjoissa. Niiden tulokset ovat näkökulmasta riippumatta hyvin samansuuntaisia.

Tutkimusten mukaan valtaosa nuorista pitää yläkouluun siirtymistä pääosin positiivisena ja myönteisenä asiana. Uutta koulua odotetaan iloisin ja innostunein mielin. Siirtymää myös jännitetään jonkin verran, mutta varsinaisia negatiivisia tunteita nivelvaihetta kohtaan ei juuri esiinny. Nuorten odotukset kohdistuvat nivelvaiheessa etenkin sosiaalisiin suhteisiin. Uudesta koulusta odotetaan, että päästään vanhojen kavereiden kanssa samalle luokalle ja että saadaan myös uusia ystäviä. Myös uusi ympäristö ja opiskelu herättävät oppilaissa myönteisiä odotuksia. (Pietarinen 1999, 119–127; Savolainen 2005, 18–21; Julkunen & Kotilainen 2008, 29–31; Naulapää & Saarinen 2012, 38–41; Kanninen 2015, 24–25, 30; Lantto & Mikkola 2015 32–35, 42.)

Sosiaaliset suhteet ja kanssakäyminen nousivat nuorten odotuksissa merkittävimmäksi asiaksi, mutta tutkimusten mukaan ne aiheuttavat nuorissa myös pelkoa ja jännitystä. Nuoret saattavat pelätä, että he eivät saakaan koulusta uusia ystäviä, tai että vanhat ystävät päätyvätkin eri luokalle, kuin itse. Myös kiusaaminen, syrjintä, yksin jääminen ja niin sanottu mopottaminen voivat aiheuttaa pelkoa tai jännitystä. Muita asioita, joita nuori saattaa jännittää, ovat uusi ympäristö, uudet opettajat ja oppiaineet sekä oma selviytyminen koulutyössä. Jännitystä esiintyy kuitenkin huomattavasti vähemmän, kuin positiivisia ajatuksia ja odotuksia. (Pietarinen 1999, 151–155; Savolainen 2005, 14–17; Julkunen & Kotilainen 2008, 26–29; Naulapää & Saarinen 2012, 38–39, 42–43; Kanninen 2015, 24–25, 37; Lantto & Mikkola 2015 38, 43.)

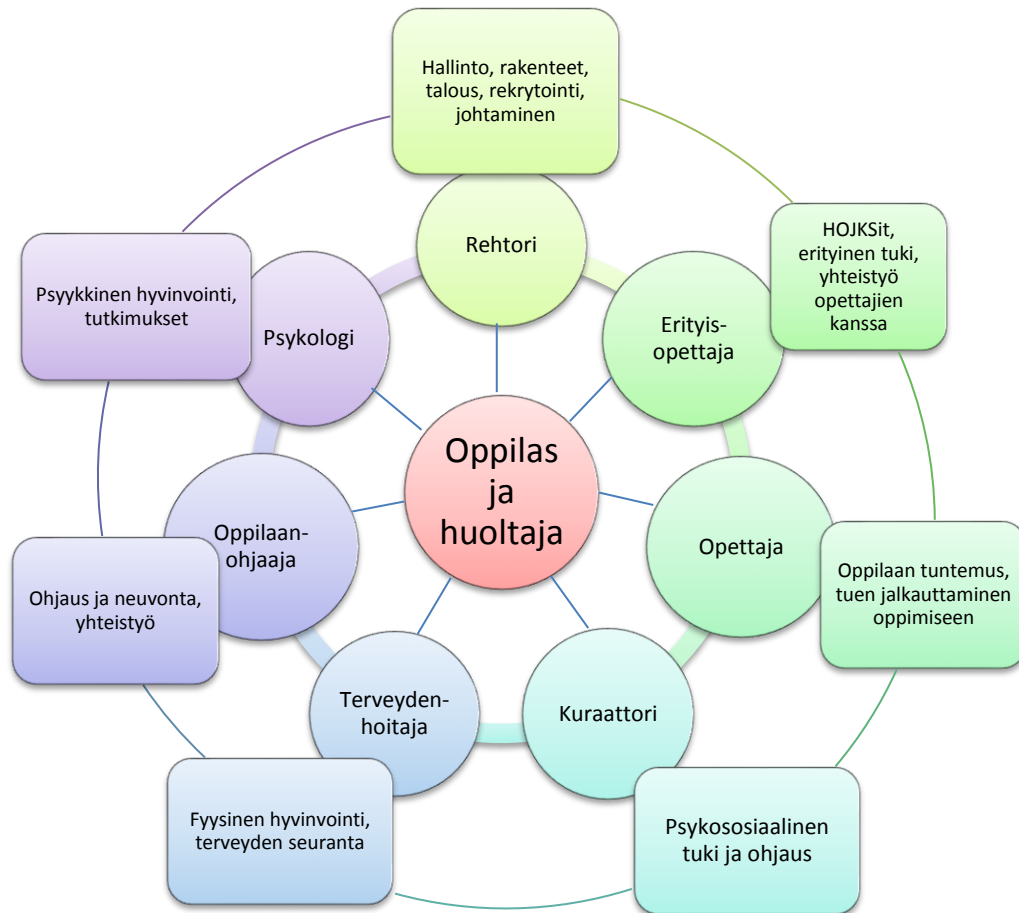
Nuorten kertoman mukaan tärkeänä tukena nivelvaiheessa nousevat esille etenkin kaverit sekä oma perhe. Heidän kanssaan keskustelu koettiin nivelvaihetta helpottavaksi asiaksi. Koulun henkilökunnasta tutkimuksissa tärkeimmiksi henkilöiksi nousivat opettajat. Mukavien opettajien lisäksi tärkeänä nivelvaihetta helpottavana asiana oppilaiden mielestä oli miellyttävä ympäristö. Myös tukioppilastoiminta, ryhmäytymispäivä, kouluun tutustuminen ja jonkinlainen opas yläkouluun siirtymisestä oli mainittu helpottavina tekijöinä. (Julkunen & Kotilainen 2008, 31–34; Naulapää & Saarinen 2012, 42–49; Kanninen 2015, 30, 37; Lantto & Mikkola 2015 39–40.)

Siirtymän jälkeen oppilaat ovat pääosin arvioineet, että siirtyminen yläkouluun on ollut positiivinen asia. Oppilaiden positiiviset odotukset uutta koulua kohtaan olivat pääosin toteutuneet. Sopeutumisessa ovat auttaneet etenkin sosiaaliset verkostot. Toimivalla ja hyvällä luokalla sekä sillä, kuinka hyvin oppilas onnistuu luomaan uusia sosiaalisia suhteita oppilaisiin ja opettajiin, on suuri merkitys siinä, kuinka oppilaat kokevat sopeutuneensa muutokseen. (Pietarinen 1999, 127–129, 155–156; Lantto & Mikkola 2015, 48.) Näiden tutkimusten valossa oppilaiden ryhmäytymiseen, luokan ilmapiiriin sekä sosiaalisten verkostojen rakentamiseen olisi hyvä panostaa seitsemännen luokan alussa.

Tutkimuksissa, joihin perehdyin, koulukuraattorin rooli nivelvaiheen tukijana oppilaiden näkökulmasta jäi hyvin pieneksi, tai siitä ei ollut mainintaa ollenkaan. Lantto ja Mikkola (2015, 39, 47) sekä Naulapää ja Saarinen (2012, 48) toteavat tutkimuksissaan, että koulukuraattorin ei koettu juurikaan auttavan nivelvaiheessa. Savolaisen (2005), Julkusen ja Kotilaisen (2008) sekä Kannisen (2015) tutkimuksissa koulukuraattorin roolista nivelvaiheen tukemisessa ei ollut ollenkaan mainintaa.

3.3 Opiskeluhooltotyö nivelvaiheessa

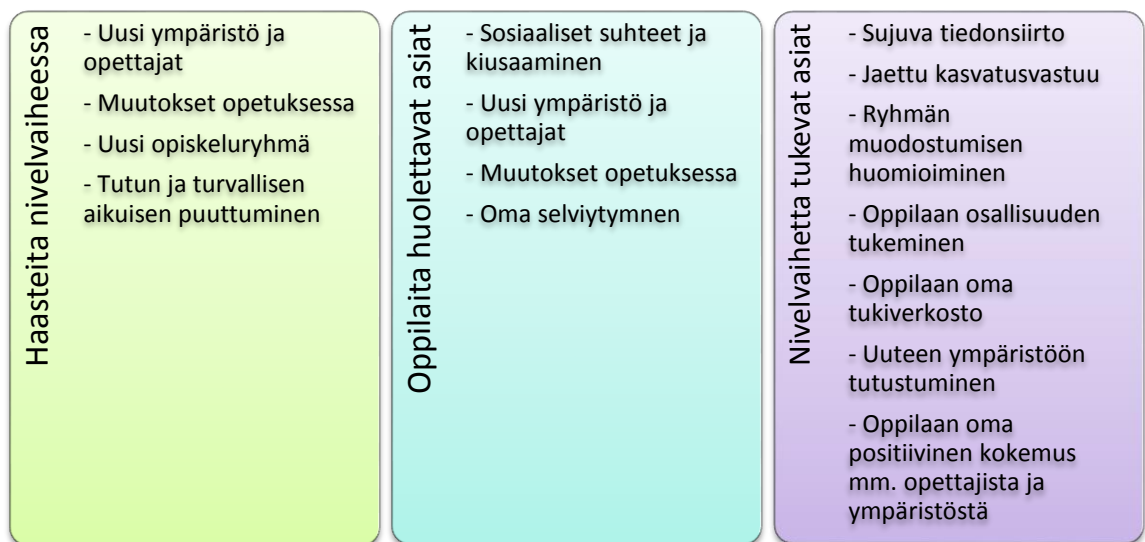
Koulujen opiskeluhoolto koostuu siis sekä yhteisöllisestä, että oppilaskohtaisesta opiskeluhoollosta. Opiskeluhoollon tarkoituksena on pitää huolta opiskelijan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista sekä edistää hyvää oppimista. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaiden opiskeluhyvinvoinnin ylläpitämistä, toimimista ennaltaehkäisevällä työotteella, sekä oppilaiden ja heidän vanhempiensa tukemista oppimiseen ja opiskeluun liittyvissä asioissa. Opiskeluhoolto toteuttavat koulu yhteisöissä opettajat, erityisopettajat, kuraattorit, terveydenhoitajat, oppilaanohjaajat, psykologit sekä rehtorit, joilla on kaikilla oma osa-alueensa. Keskiössä ovat oppilas ja huoltaja. Työnjakoa eri toimijoiden välillä on avattu kuviossa 2. (Honkanen & Suomala 2009, 5, 102.)

KUVIO 2. Moniammatillisen yhteistyön toimijat ja vastuut oppilashuoltoryhmässä

Opiskeluhuollon päämäärät näkyvät olennaisesti myös nivelvaiheen työssä. Opiskelu- huoltotyö nivelvaiheessa on ennen kaikkea työtä ennaltaehkäisevällä ja varhaisen tuen ja puuttumisen työotteella. Haasteita nivelvaiheeseen tuovat siis muutokset koulunkäynnissä, sosiaalisissa suhteissa sekä ympäristössä (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri 2003, 2; Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016; Opetushallitus 2016). Haasteeksi voi muodostua erityistä tukea tarvitsevan nuoren kohdalla myös se, jos uudessa koulussa ei ole aikuista, joka tuntisi hänet hyvin (Matikainen & Sipilä 2005, 41–42). Oppilaita taas saattavat huolettua nivelvaiheessa sosiaalisiin suhteisiin, kiusaamiseen, ympäristöön, opettajiin, oppiaineisiin ja omaan selviytymiseen liittyvät asiat (Pietarinen 1999, 151–155; Savolainen 2005, 14–21; Julkunen & Kotilainen 2008, 26–34; Naulapää & Saarinen 2012, 37–49; Kanninen 2015, 23–35; Lantto & Mikkola 2015 32–49).

Ala- ja yläkoulun nivelvaiheen opiskeluhooltotyöhön on panostettu ja useilla kunnilla ja kouluilla onkin omat toimintamallinsa nivelvaiheisiin. Nivelvaihetta helpottaviksi tekijöiksi on havaittu sujuva tiedonsiirto, jaettu kasvatusvastuu niin koulussa kuin koulun ulkopuolisten toimijoidenkin kanssa, turvallisen ja toimivan luokan muodostaminen, oppilaan osallisuuden tukeminen, uuteen ympäristöön tutustuminen, ystävien ja perheiden tuki sekä mukavat opettajat ja miellyttävä ympäristö (Pietarinen 1999, 127–129, 155–156; Uutela-Morander & Ilmonen 2005, 83–86; Julkunen & Kotilainen 2008, 26–34; Naulapää & Saarinen 2012, 37–49; Nuorten Akatemia 2013b; Kanninen 2015, 23–35; Lantto & Mikkola 2015 32–49). Näihin asioihin onkin hyvä panostaa nivelvaiheen opiskeluhooltotyössä, niin yksilö- kuin yhteisötasollakin, soveltaen varhaisen puuttumisen ja tuen periaatetta. Nivelvaiheen haasteita, oppilaiden kokemuksia huolettavista asioista sekä nivelvaiheessa tukevia asioita on vedetty yhteen vielä kuviossa 3.

KUVIO 3. Nivelvaiheen haasteita ja huolenaiheita sekä nivelvaihetta tukevia asioita

4 TARKOITUS, TAVOITE JA TOTEUTUS

4.1 Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia ja selvittää oppilaiden ajatuksia, kokemuksia ja odotuksia koulukuraattorin työstä ja roolista koulussa erityisesti ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa. Työn tavoitteena on tuoda kuuluville oppilaiden ääntä ja antaa sitä kautta mahdollisuuksia nivelvaiheen koulukuraattorin työn sekä myös muun oppilashuollon asiakaslähtöiseen kehittämiseen. Työn tavoitteena on myös tehdä näkyväksi koulukuraattorin roolia ja osaamista kuudennen ja seitsemännen luokan nivelvaiheessa, koska sitä ei juuri ole aikaisemmin tutkittu, vaan lähinnä sivuttu muista näkökulmista tehdyissä tutkimuksissa.

Tutkimuskysymykset rakennettiin edellä mainittujen tavoitteiden pohjalta. Niitä minulla on opinnäytetyössäni kolme;

1. Kuinka oppilaat kokevat koulukuraattorin tarjoaman tuen nivelvaiheessa?
2. Missä asioissa oppilaat kaipaavat tukea koulukuraattorilta ja minkälaiset asiat voivat estää heitä hakemasta tukea koulukuraattorilta?
3. Kuinka oppilaat kehittäisivät toimintaa, jotta se palvelisi heidän tarpeitaan paremmin?

Tässä opinnäytetyössä ala- ja yläkoulun nivelvaihe rajattiin tarkoittamaan kuudennen luokan kevätlukukautta ja seitsemännen luokan syyslukukautta.

4.2 Kohdejoukko ja tutkimusympäristö

Niva-Kaijan koulu on Pohjois-Pohjanmaalla Nivalan kaupungissa sijaitseva yläkoulu, joka vastaa 7.–9. luokkien perusopetuksesta koko kaupungin alueella (Nivalan kaupunki 2016). Oppilaita Niva-Kaijan koulussa on noin 500 (Niva-Kaijan koulu 2015, 6). Kohdejoukkona tutkimuksessa oli koko seitsemäsluokkalaisten ikäryhmä, johon kuului tutkimushetkellä keväällä 2016 164 oppilasta.

Niva-Kaijan koululla ollaan päivittämässä oppilashuoltosuunnitelmaa uuden lainsäädännön myötä. Koulun oppilashuolto koostuu yksilöllisestä ja yhteisöllisestä oppilashuollosta. Huomiota on kiinnitetty mm. siirtymävaiheisiin, osallisuuteen sekä moniammatilliseen yhteistyöhön. Kouluyhteisön ja oppilaiden hyvinvointiin kiinnitetään huomiota myös järjestyssäännöillä, poissaolojen seurannalla sekä ennaltaehkäisemällä ja puuttamalla päihteidenkäyttöön. (Niva-Kaijan koulu 2016.)

Niva-Kaijan koululla on tavattavissa kouluterveydenhoitaja, joka pitää vastaanottoa ja järjestää lisäksi laajat terveystarkastukset kaikille kahdeksaluokkalaisille. Koulukuraattori tekee työtä ennaltaehkäisevällä otteella ja tarjoaa luottamuksellista keskustelua, ohjausta ja neuvontaa oppilaille tavoitteenaan nuorten ja kouluyhteisön hyvinvointi ja kouluarjen sujuminen. Niva-Kaijan koululla työskentelee myös koulunuorisotyöntekijä, jonka työn tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja koulupudokkuutta sekä lisätä oppilaiden koulumotivaatiota. Koulunuorisotyöntekijä työskentelee linkkinä kodin, vapaa-ajan ja koulun välillä, pyrkii lisäämään osallisuutta, tukemaan ja ohjaamaan kasvua sekä olemaan koulun arjessa matalan kynnyksen aikuinen. Lisäksi koulupsykologi tekee työtä oppimiseen, kehitykseen sekä kasvamiseen liittyvillä osa-alueilla, voi tehdä tutkimuksia sekä antaa ohjausta mielenterveyteen ja tunne-elämään liittyvissä asioissa. (Niva-Kaijan koulu 2016.)

Niva-Kaijan koululla kokoontuu kerran kuukaudessa yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, jonka tehtävänä on seurata, arvioida ja kehittää koko kouluyhteisön hyvinvointia. Lisäksi se huolehtii ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Ryhmään kuuluvat rehtori, apulaisrehtori, oppilaanohjaajat, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, koulunuorisotyöntekijä sekä tarvittaessa myös muita asiantuntijoita. (Niva-Kaijan koulu 2016.)

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena Niva-Kaijan koululla on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Yksilökohtainen oppilashuolto toimii varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn periaatteilla. Siinä huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset piirteet, ja oppilaan edellytykset, voimavarat ja tarpeet pyritäänkin huomioimaan yksilökohtaista oppilashuoltoa toteutettaessa. Oppilaan ja huoltajan osallisuutta tuetaan ja toimintaa ohjaavat avoimuus, kunnioitus ja luottamus. (Niva-Kaijan koulu 2016.)

Sisäisiä oppilashuollon yhteistyökumppaneita Niva-Kaijan koululla ovat koululääkäri ja -psykologi, oppilaskunta, tukioppilaat, KiVa-tiimi, keittiö- ja siivoushenkilökunta, vahtimestari sekä koulusihteeri. Ulkoisia yhteistyötahoja ovat seurakunta, nuoriso- ja kulttuuritoimi, palo- ja pelastuslaitos, poliisi, oppilaitokset, sivistyslautakunta, vanhempainyhdistys, sosiaalitoimi, nuorisopsykiatrian yksikkö Nuppu, perheneuvola sekä yritykset. Näiden yhteistyötoimijoiden kanssa tavataan lukuvuoden alussa ja keskustellaan yhteisöllisen oppilashuollon tehtävistä, tavoitteista ja toiminnan painopisteistä. Ulkoisilta yhteistyötahoilta voidaan pyytää myös konsultaatioapua nuoren asioissa ja sieltä voidaan pyytää oppilaan ja huoltajan suostumuksella henkilöitä moniammatilliseen asiantuntijaryhmään. Koulu tekee yhteistyötä muiden tahojen kanssa myös ohjaamalla oppilaan muihin palveluihin, jos koulun oma oppilashuolto ei riitä, ja koululla on myös lainmukainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli oppilaan tilanne sitä edellyttää. (Niva-Kaijan koulu 2016.)

Luokanvalvojilla on käytössään myös huolen portaat- työväline, jonka avulla he arvioivat tuen tarvetta luokassaan. Luokanvalvoja tekee valvontaluokastansa tilannekartoituksen syyslomaan mennessä, minkä jälkeen yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä pohditaan tuen tarvetta luokassa. Tällöin käsitellään yhteisöllisen oppilashuollon asioita, ja yksittäiseen oppilaaseen liittyviä yksilöllisen oppilashuollon asioita käsitellään erikseen. (Niva-Kaijan koulu 2016.)

Oppilaiden ja vanhempien osallisuus on otettu myös huomioon Niva-Kaijan koulun oppilashuoltosuunnitelmassa. Oppilas ja huoltaja osallistuvat aina oppilasta koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa pyydetään oppilaskunnalta mielipide suunnitelmasta. Oppilaiden ääntä kuullaan kyselyillä, ja heillä on mahdollisuus tuoda kantansa julki myös Wilma-viestein. Myös vanhemmille järjestetään kyselyitä Wilma-järjestelmässä, ja myös heillä on mahdollisuus esittää kantansa Wilma-viestein. Vanhempien ääni tulee kuulluksi myös vanhempaintoimikunnan ja vanhempainiltojen kautta. (Niva-Kaijan koulu 2016.)

Niva-Kaijan koululla nivelvaiheen tukemista tehdään monella tapaa, sekä yhteisöllisin, että yksilöllisin oppilashuollon keinoin. Huomiota on kiinnitetty muun muassa tiedonsiirtoon nivelvaiheessa. Välttämättömät tiedot opetuksen järjestämisen kannalta siirtyvät ilman suostumustakin yläkoululle. Tiedonsiirto tehdään jo siirtymää edeltävän kevään ai-

kana, jotta oppilas saa tarvitsemansa tuen ajoissa. Vanhemmille järjestetään lisäksi nivelvaiheessa vanhempainilta. Mikäli alakoulussa on herännyt huoli oppilaan selviytymisestä yläkoulun opinnoissa, saatetaan oppilas tuen piiriin jo alakoulussa. (Niva-Kaijan koulu 2016.)

Niva-Kaijan koulun koulukuraattori menee keväisin vierailulle alakouluille, joissa hän puhuu ensin koko luokalle yläkoulun mukanaan tuomista muutoksista. Sitten hän tapaa vielä jokaisen oppilaan kahden kesken noin 10–30 minuuttia kestävässä tuokiossa. Tällöin jutellaan oppilaan elämästä ja mietteistä liittyen erityisesti yläkouluun siirtymiseen. Oppilas täyttää tällöin myös kyselyn liittyen muun muassa perhe- ja kaverisuhteisiin, arkeen, kiusaamiseen, koulunkäyntiin sekä mielialaan, päihteisiin ja tunteisiin. Mikäli tarvetta on, sopii kuraattori jo tällöin oppilaan kanssa, että oppilas tulee seitsemännen luokan alettua jonkin ajan kuluttua kuraattorin luokse juttelemaan siitä, kuinka koulunkäynti on lähtenyt sujumaan. Tarvittaessa voidaan myös sopia ylimääräisiä tutustumiskertoja yläkoululle, mikäli oppilaalla on siihen tarvetta. (Yppäriä 2016a, 2016b.)

Koulukuraattori on myös mukana, kun kuudennet luokat tulevat yläkoululle tutustumaan. Kuraattorin rooli tutustumiskäynnissä on kuitenkin lähinnä sivusta seuraaja. Tutustumiskäynnissä ovat mukana myös opinto-ohjaaja sekä tukioppilaat, jotka kertovat yläkoulusta oppilaille. Koulun tiloihin tehtävän tutustumiskierroksen aikana koulukuraattori on omassa huoneessaan, ja hän kertoo siellä muun muassa kuinka hänet tavoittaa koululta. (Yppäriä 2016a, 2016b.)

Seitsemäsluokkalaisille järjestetään myös syksyllä ryhmäytymispäivä. Ryhmäytymispäivä on seurakunnan järjestämä. Siellä on mukana seurakunnan nuorisotyöntekijä sekä oppilaiden oma luokanvalvoja. Ryhmäytymispäivässä on erilaisia leikkejä ja pelejä, joiden kautta oppilaat pääsevät tekemään yhdessä asioita. Koulukuraattori pyrkii mahdollisuuksien mukaan myös osallistumaan ryhmäytymispäivään. (Yppäriä 2016a, 2016b.)

Niva-Kaijan koululla tehtävä nivelvaiheen tukityö toimiikin mielestäni hyvänä esimerkkinä ennaltaehkäisevästä ja varhaisen tuen periaatteella toimivasta työstä niin yhteisö-, kuin yksilötasollakin. Ongelmia pyritään ehkäisemään erilaisilla toimenpiteillä ja tukitoimilla, ja jo syntyneet ongelmat pyritään havaitsemaan ajoissa. Yhteisötasolla siirtymää pyritään helpottamaan tutustumiskäynneillä sekä luokan ryhmäytymiseen panostamalla.

Yksilötasolla kahdenkeskeisessä keskustelussa koulukuraattorin kanssa voidaan paneutua jokaisen oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä jatkosuunnitelmat toimenpiteille niiden mukaan.

4.3 Tutkimusote ja aineiston kerääminen

Tutkimuksen perusjoukkona ja otoksena olivat kaikki Niva-Kaijan koulun seitsemännet luokat, joita oli pienryhmä mukaan lukien 8. Otantana olikin kokonaisotanta, koska koko kohdejoukko oli mahdollista ottaa mukaan tutkimukseen. Huoltajille oli jo aiemmin lähetetty Wilma-järjestelmän kautta saatekirje (Liite 1.), ja huoltajalla oli mahdollisuus kieltää lapsensa osallistuminen tutkimukseen. Yksikään vanhempi ei kuitenkaan ilmoittanut, että heidän lapsensa ei osallistu. Myös oppilailla oli hyvän tutkimusetiikan periaatteiden mukaisesti mahdollisuus jättää vastaamatta tutkimukseen. Osa oppilaista ei ollut koulussa, mikä myös vähensi vastausten määrää. Kaiken kaikkiaan vastauksia saatiin 141. Kun seitsemäsluokkalaista oli Niva-Kaijan koulussa kyselyn toteuttamisen aikaan 164, kato oli 23 oppilasta ja vastausprosentiksi tulee noin 86,0 %. Tutkimukseen vastanneista 75 oli tyttöjä ja 66 poikia.

Tutkimukseni on siis poikittaistutkimus, jossa tutkimuksen kohdejoukkona on koko Niva-Kaijan koulun seitsemäsluokkalaisten ikäryhmä. Poikittaistutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, joka tutkii kohteena olevaa ihmisryhmää, ilmiötä tai asiaa juuri määrätynä ajankohtana (Jyväskylän yliopisto 2015a). Poikittaistutkimus tekeekin poikkileikkauksen tutkittavaan asiaan yhdessä ajassa (Vastamäki 2015, 121). Tarkoitukseni olikin tutkia oppilaiden mielteitä nivelvaiheen tuesta juuri aineistonkeruuhetkellä. Kyseessä on myös sinällään tapaustutkimus, että tutkimus kohdistuu tietyn organisaation, eli tässä tapauksessa kouluyhteisön sisälle, eikä sen tuloksia voida yksiselitteisesti yleistää koskemaan muita kouluja. Tapaustutkimuksella onkin Saarela-Kinnusen ja Eskolan (2015, 181) mukaan tarkoitus hankkia yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta tai joukosta.

Opinnäytetyöni oli monimenetelmällinen, yhdistäen niin kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus tuottaa aineistoa, jota voidaan mitata lukujen ja tilastojen avulla (Jyväskylän yliopisto 2015b). Se siis vas-

taa kysymyksiin kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. Saadut tulokset ovat numeroita, joita selitetään sanallisesti. Määrällisen tutkimuksen päämääränä on selittää, kuvata, kartoittaa, vertailla tai ennustaa tutkittavaa asiaa. (Vilka 2007, 13–14, 19.) Kvalitatiivinen eli laadullinen menetelmä taas pyrkii ymmärtämään ilmiötä kokonaisvaltaisemmin (Jyväskylän yliopisto 2015c). Monimenetelmäisyydellä voidaankin ensin kvantitatiivisella menetelmällä etsiä yleisiä suuntaviivoja, joita sitten kvalitatiivisella otteella yritetään ymmärtää (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2007).

Päädyn monimenetelmälliseen tutkimusotteeseen, koska sen avulla koin saavani paremman kokonaiskuvan tutkittavasta kohteesta. Kohdejoukon ollessa yli 100 henkilöä, pelkästään laadullisen aineiston, esimerkiksi haastatteluiden tai ainekirjoitustehtävien, analysoiminen olisi muodostunut mahdottomaksi työkseen opinnäytetyön laajuuteen nähden. Kvantitatiivisella otteella oli mahdollisuus saada isosta kohdejoukosta esille yleisimmät erot ja yhtäläisyydet. En kuitenkaan kokenut, että saisin tarpeeksi syvällistä tietoa pelkästään kvantitatiivisella menetelmällä, minkä vuoksi täydensin määrällistä menetelmää laadullisella, jotta saisin oppilailta perusteluja heidän näkemyksilleen, sekä antaisin heille suuremmat mahdollisuudet tuoda esille se, mitä he todella ajattelevat. Mielestäni kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen menetelmän yhdistäminen sopikin tähän opinnäytetyöhön parhaiten.

Suoritin aineistonkeruun sähköisen kyselylomakkeen (Liite 2.) avulla. Päätin kerätä aineiston kyselylomakkeella, koska se on tehokas tapa kerätä aineistoa verrattain suurelta kohdejoukolta. Tein kyselylomakkeen ja keräsin aineiston Tampereen ammattikorkeakoulun käytössä olevalla sähköisen lomakkeen työkalulla, joka on Eduix Oy:n tuottama E-lomake 3- ohjelmisto. Valitsin sähköisen lomakkeen aineistonkeruutavaksi, koska se on aineistonkeruumetodina käytännöllinen ja sopi mielestäni kohderyhmälle. Valli ja Perkkilä (2015, 109) nostavat verkkokyselyjen eduksi muun muassa nopeuden ja taloudellisuuden. Sähköinen lomake kun kulkee paikasta toiseen vain napin painalluksella. Sähköisen toteuttamistavan eduksi he nostavat myös sen, että aineistoa ei tarvitse enää erikseen syöttää tilasto-ohjelmaan. Haasteeksi he kuitenkin mainitsevat kohderyhmän saavuttamisen. Tärkeinä seikkoina toteutuksen kannalta mainitaan lomakkeen toimiminen sekä helppokäyttöisyys kaikilla laitteilla. (Valli ja Perkkilä 2015, 109–110.)

Kun suunnittelimme aineistonkeruuta yhteistyökoulun kuraattorin kanssa, tunnistimme Vallin ja Perkkilänkin esille nostaman haasteen kohderyhmän saavuttamisesta. Mikäli lomake lähetettäisiin oppilaille sähköisesti esimerkiksi Wilma-järjestelmän kautta omalla ajalla vastattavaksi, voisi vastausprosentti jäädä pieneksi, mikä heikentäisi tulosten luotettavuutta. Siksi meninkin aineiston keräämistä varten kohdekoululle, ja kyselyyn vastaaminen toteutettiin ohjatusti luokka kerrallaan tietokonehuokassa. Opettaja toi luokan paikalle sovittuun aikaan, kerroin oppilaille mistä kyselyssä on kyse, ja kerroin myös lyhyesti tutkimusetiikasta. Sama ohjeistus luki vielä kyselylomakkeen alussa kirjallisena. Vastaamiseen oli varattu aikaa noin 20 minuuttia luokkaa kohden, mikä osoittautui varsin sopivaksi ajaksi. Oppilaille oli myös mahdollisuus kysyä minulta neuvoja, mikäli he koki jonkun asian kyselyssä epäselväksi. Valli (2015, 89–90) onkin nostanut tällaisen aineistonkeruun eduksi muun muassa sen, että kyselyn teettäjällä on mahdollisuus tarkentaa lomakkeen kysymyksiä sekä vastata koehenkilöiden kysymyksiin vastaamisen aikana.

Olimme huomioineet aineistonkeruussa myös mahdolliset tekniset ongelmat tietokoneiden kanssa, mitä ilmenikin jonkun verran. Meillä oli koko ajan valmiudessa enemmän tietokoneita, kuin oppilaita oli kerrallaan vastaamassa kyselyyn. Näin ollen jos jonkun oppilaan käyttämä tietokone ei toiminut toivotulla tavalla, saattoi oppilas helposti ja nopeasti vaihtaa toiselle tietokoneelle täyttämään kyselyä. Tämä järjestely toimikin mielestäni hyvin. Käytettyä e-lomakeohjelmaa oli myös testattu jo aiemmin testilomakkeen avulla, jotta varmistuttiin, että se toimii käytössä olevilla tietokoneilla.

Kyselylomake rakennettiin yhteistyössä kohdekoulun kanssa. Raine Valli (2015, 85) korostaa kyselyn laatimisessa huolellisuutta, koska kysymykset ovat tutkimuksen onnistumisen perusta. Kysymykset eivät saa olla monitulkintaisia tai johdattelevia, vaan niiden tulee olla yksiselitteisiä. Kysymykset rakennetaan tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimuskysymysten pohjalta, jotta välttyttäisiin turhilta kysymyksiltä ja taas puolestaan kysytään kaikki olennainen. (Valli 2015, 85.) Nämä seikat olivatkin tärkeitä, kun kyselylomaketta luotiin.

Kyselylomakkeen muodostamisessa pyrittiin ennen kaikkea siihen, että kysely on mahdollisimman ymmärrettävä ja selkeä. Kysymykset pyrittiin rakentamaan sen pohjalta, mitä haluamme tietää mihinkin tutkimuskysymykseen liittyen. Kysely pyrittiin pitämään myös mahdollisimman lyhyenä ja napakkana, jotta oppilaat jaksaisivat keskittyä siihen mahdollisimman hyvin. Valli (2015, 87) nostaakin esille, että liian pitkä kysely voi jopa

johtaa tulosten epäluotettavuuteen, koska vastaajat eivät enää jaksa pohtia viimeisten kysymysten kohdalla vastauksiaan perusteellisesti.

Monimenetelmälliselle tutkimusotteelle tyypillisesti kyselylomakkeessa vuorottelivat kvalitatiiviset eli laadulliset ja kvantitatiiviset eli määrälliset kysymykset. Mikäli määrällinen kysymys oli sellainen, johon halusin saada oppilailta lisäperusteluja, oli sen jälkeen lomakkeessa tarkentava avoin kysymys, johon vastaaja sai perustella, miksi hän ajattelee asiasta näin. Esimerkiksi ensimmäisen kysymyksen ”kuinka tarpeellisena koet sen, että yläkoulun kuraattori tulee alakoululle kertomaan yläkoululle liittyvistä asioista ja juttelee jokaisen kanssa kahden kesken” jälkeen seurasi kysymys ”miksi ajattelet näin”. Myös toiminnan kehittämistä käsittelevät kysymykset olivat laadullista aineistoa kerääviä avoimia kysymyksiä, koska niissä kysyttiin nimenomaan oppilaiden omia ajatuksia ja innovaatioita, eikä niitä ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista ennalta strukturoida.

Valli (2015, 106) nostaakin avointen kysymysten vahvuudeksi sen, että niistä voi nousta hyviä oivalluksia, ja niiden avulla voidaan myös selvittää vastaajan mielipide perusteellisesti. Näiden seikkojen vuoksi kyselylomakkeeseen otettiinkin laadullisia kysymyksiä tukemaan määrällistä aineistoa. Työhön kaivattiinkin määrällisen aineiston lisäksi oppilaiden aitoa puhetta ja heidän näkemyksiään. Toisaalta avoimiin kysymyksiin voidaan jättää myös helposti vastaamatta, ja niihin voidaan vastata epätarkasti tai aiheen vierestä, mikä on niiden heikkous (Valli 2015, 106). Tähän seikkaan kiinnitin huomiota yrittämällä motivoida oppilaita vastaamaan kaikkiin kysymyksiin kertomalla, että heidän näkemyksensä ovat tärkeitä.

Määrällisiä kysymyksiä oli kahdenlaisia. Oli kysymyksiä, joissa oli vastausvaihtoehtoina asteikko, josta vastaaja valitsi yhden vaihtoehdon. Lisäksi oli kysymyksiä, joissa oli useita valmiita vaihtoehtoja, joista vastaaja sai valita kaikki itselleen sopivat. Vallin (2015, 105) mukaan valmiita vastausvaihtoehtoja voidaan käyttää, kun on selvitetty ennakolta, minkälaisia vastauksia vastaajat mahdollisesti tuottavat kysymykseen. Kysyttäessä oppilailta, missä asioissa he olivat nivelvaiheen aikana saaneet koulukuraattorilta tukea, missä he olisivat sitä tarvinneet ja missä asioissa he sitä odottaisivat tai haluaisivat tarvittaessa, luotiin vastausvaihtoehdot aiempien tutkimusten sekä mahdollisten muiden asioiden suhteen, missä oppilailla voisi olla tuen tarvetta. Vastausvaihtoehdot luotiin yh-

dessä yhteistyökoulun kuraattorin kanssa. Kun tuen tarpeeseen liittyvät mahdolliset teemat olivat jotakuinkin tiedossa, oli aiheesta mahdollista luoda monivalintakysymyksiä avoimien kysymysten sijaan.

Aiemman tiedon mukaan nuoria ovat nivelvaiheessa huolettaneet muun muassa oma selviytyminen opiskelusta, kiusaaminen, sosiaalisten suhteiden muodostuminen, esimerkiksi ystävien saaminen, sekä uudet opettajat ja oppiaineet (Pietarinen 1999, 151–155; Savolainen 2005, 14–21; Julkunen & Kotilainen 2008, 26–34; Naulapää & Saarinen 2012, 37–49; Kanninen 2015, 23–35; Lantto & Mikkola 2015 32–49). Aiemmissa tutkimuksissa esille nousseet, nuoria nivelvaiheessa huolettaneet asiat nostettiin vastausvaihtoehtoiksi ”koulunkäyntiin liittyvät asiat”, ”sosiaalisiin suhteisiin liittyvät asiat” sekä ”kiusaamiseen liittyvät asiat”. Edellä mainittujen vastausvaihtoehtojen lisäksi omiksi vaihtoehtokseen nostettiin asioita liittyen omaan itseen, perheeseen sekä vapaa-aikaan. Vastausvaihtoehtoja luotaessa niistä pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeät ja johdonmukaiset, jotta väärinkäsityksiltä vältyttäisiin.

Koska tuen tarpeen kirjo on niin laaja, oli vastaajilla kuitenkin mahdollisuus myös kertoa, mikäli he ovat saaneet tai tarvitsevat tukea myös muissa asioissa, kuin mitä lomakkeeseen on kirjattu vastausvaihtoehtoiksi. Kyselylomakkeessa olikin näiden kysymysten kohdalla vastausvaihtoehto ”muut asiat, kerro alle”. Valli (2015, 106) nostaa esille, että ”muu, mikä?” -vaihtoehto on tärkeä lisätä kyselylomakkeeseen, mikäli käyttää valmiita vastausvaihtoehtoja. Oppilailla oli myös mahdollisuus vastata ”en osaa sanoa”.

Niiden määrällisten kysymysten, jotka kartoittivat muita asioita, kuin asioita, joissa oppilailla oli tuen tarvetta, vastausvaihtoehtoina oli erilaisia muuttujia kysymyksestä riippuen. Valli (2015, 98–99) suosittelee käyttämään määrällistä aineistoa kerätessä paritonta määrää vastausvaihtoehtoja, joista yksi on ”en osaa sanoa”. Tätä ohjenuoraa onkin käytetty apuna luotaessa määrällisten kysymysten vastausvaihtoehtoja. Vastausvaihtoehtoja asteikoissa oli viisi, joista yksi oli jokaisessa määrällisessä kysymyksessä ”en osaa sanoa”. Käytetyt asteikot muistuttavatkin hyvin paljon Likertin asteikkoa. Likertin asteikko tarkoittaa asteikkoa, jossa on numeroidut vastausvaihtoehdot, joita on pariton määrä, ja joista keskimäinen on ”en osaa sanoa” (Valli 2015, 98–100). Käyttämäni asteikot eroavat Likertin asteikoista sillä, että kaikkia asteikkoja ei ollut numeroitu, ja ”en osaa sanoa” on sijoitettu vaihtoehtoista viimeiseksi, kun Likertin asteikko asettaa sen keskimäiseksi. Valli (2015, 100) mainitsee Likertin asteikon heikkoudeksi kuitenkin sen, että

jotkut ihmiset vastaavat usein mieluummin ”en osaa sanoa”, kuin ottavat asiaan kantaa, taikka muuten valitsevat keskivertovaihtoehdot ja jättävät ääripäät käyttämättä. Toisaalta vastaajille on tulosten luotettavuuden kannalta myös hyvä jättää vaihtoehto olla ottamatta kantaa (Valli 2015, 98–99).

”Kuinka tarpeellisena koet..” -alkavien kysymysten vastausvaihtoehtoina olivat vaihtoehdot ”erittäin tarpeellisena”, ”melko tarpeellisena”, ”ei kovin tarpeellisena” sekä ”ei lainkaan tarpeellisena”. Kysymyksessä, jossa kysyttiin oppilaiden mielipidettä koulukuraattorin tarjoamasta tuesta nivelvaiheessa, oli käytössä asteikko 1–4, jossa 4 oli todella tärkeä, 3 jonkin verran tärkeä, 2 ei kovinkaan tärkeä ja 1 ei lainkaan tärkeä. Kysymykseen numero 3 (yläkoulun kuraattorin tapaaminen jo alakoululla on ”madaltanut kynnystä” tulla jatkossa juttelemaan kuraattorin luokse) oppilaat ottivat kantaa asteikolla täysin, joksseenkin, ei kovinkaan tai ei lainkaan samaa mieltä.

Oppilailta myös kysyttiin, onko heillä ollut usein, silloin tällöin, harvoin vai ei koskaan nivelvaiheen aikana tilannetta, jossa he olisivat kaivanneet koulukuraattorin tukea, mutta eivät sitä saaneet. Kysymyksessä, jossa kysyttiin oppilaiden kokemusta nivelvaiheen tuen riittävydestä, asteikkona olivat taas seuraavat vaihtoehdot: ”olen mielestäni saanut niin paljon tukea, kun olen tarvinnut tai en ole tarvinnut tukea”, ”olen mielestäni saanut tukea joihinkin asioihin, mutten ihan kaikkiin”, ”olen mielestäni saanut vähän tukea, mutta en läheskään tarpeeksi”, sekä ”en ole mielestäni saanut lainkaan tukea yläkouluun siirryttäessä”.

Myös kysymysten järjestystä kyselylomakkeessa pohdittiin tarkoin, jotta kysymykset muodostavat luontevan kokonaisuuden. Osa kysymyksistä liittyi tiukasti vain nivelvaiheeseen, kun taas osa kysymyksistä liittyi yleisemmin koulukuraattorin tarjoamaan tukeen. Valli (2015, 86) kehottaa laittamaan kyselylomakkeen alkuun taustakysymyksiä, joilla kysytään esimerkiksi vastaajan sukupuolta, ja jotka niin sanotusti lämmittelevät vastaajaa vastaamiseen. Sukupuolta kysynyt kysymys olikin kyselylomakkeen ensimmäisenä. Taustakysymysten jälkeen tulisi Vallin (2015, 86) mukaan asettaa kysymyksiä, jotka johdattelevat teemaan, minkä jälkeen siirrytään haastavampiin kysymyksiin.

Lomakkeen alussa kysyttiin oppilaiden mielipidettä yksittäisistä tukimuodoista nivelvaiheessa. Näin heräteltiin oppilaiden ajatuksia siitä, mitä tukimuotoja nivelvaiheessa on

ylipäättään tarjottu. Sen jälkeen kysyttiin, missä asioissa oppilaat ovat saaneet nivelvaiheessa tukea, ja kokevatko he tuen olleen riittävää. Sitten lomakkeessa siirryttiin tilanteisiin, joissa oppilas kokee, ettei ole saanut tarpeeksi tukea sekä siihen, mikä on estänyt häntä hakemasta apua. Toiminnan kehittämistä koskevat kysymykset sijoitettiin lomakkeen loppupuolelle, koska ajateltiin, että silloin oppilas on jo pohtinut koulukuraattorin tarjoamaa tukea, jolloin kehittämiskohteiden miettiminen voi olla helpompaa. Aivan lopuksi kysyttiin, missä asioissa oppilaat haluaisivat tai odottaisivat saavansa koulukuraattorilta tukea tarvittaessa – tällä haluttiin kartoittaa, kuinka oppilaat näkevät koulukuraattorin roolin tukijana.

4.4 Aineiston analysointi

Määrällisen aineiston suhteen päämääränäni oli selvittää, kuinka moni oppilaista oli kokenut minkäkin asian milläkin tavalla. Yksi määrällisen tutkimuksen päämääristä voikin olla selvittää, kuinka usein joku asia ilmenee (Vilka 2007, 23). Tampereen ammattikorkeakoulun käytössä oleva e-lomakeohjelma antaa määrällisistä aineistoista valmiit tilastot, joten niiden tulkitseminen oli vaivatonta, eikä tietoja tarvinnut erikseen syöttää minnekään. Tilastoista pystyi helposti lukemaan, kuinka moni oppilas oli valinnut minkäkin vaihtoehdon monivalintakysymyksessä. Käytin määrällisen aineiston käsittelyssä samaa e-lomaketyökalua, jolla keräsin aineiston. Lisäksi käytin apuna Microsoftin Exceliä muun muassa kuvioiden luomiseen.

Määrällisistä aineistoista kävin kysymys kerrallaan läpi kuhunkin vastausvaihtoehtoon tulleiden vastausten lukumäärät. Muita tunnuslukuja, kuin kuhunkin vastausvaihtoehtoon tulleiden vastausten frekvenssiä, en nostanut erityisesti esille analyysissä, koska en kokenut niitä tarpeellisiksi tämän tyyppisessä tutkimuksessa. Tulokset olen esittänyt pylväskuvioin sekä avannut kuvioita sanallisesti pääpiirteittäin. Nummenmaan (2006, 55, 71) mukaan pylväskuvio onkin soveltuva keino kuvaamaan muuttujien frekvenssijakaumia ja niistä voidaan lukea myös muuttujan moodi (Vilka 2007, 139).

Tarkastelin myös ristiintaulukoimalla kysymyksiä sukupuolen kanssa, vaikuttaako sukupuoli taustamuuttujana vastausten jakautumiseen. Näin sain selville määrällisestä aineistosta, kuinka moni oppilas oli valinnut minkäkin vaihtoehdon, ja kuinka moni heistä oli tyttöjä ja poikia. Ikämuuttujaa en ottanut lomakkeeseen, koska kohdejoukkona oli tietty

peruskoulun vuosiluokka, minkä johdosta valtaosa oppilaista oli tutkimushetkellä oletettavasti 13–14-vuotiaita. Myöskään muita taustamuuttujia en nähnyt tarpeelliseksi.

Laadullista aineistoa lähdin käsittelemään aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä lähtökohtana on aineisto, ei teoria. Aineistoa peilataan tutkimuskysymyksiin, ja sitä eritellään joko etsien eroja tai yhtäläisyyksiä - tässä tapauksessa yhtäläisyyksiä. Aineistoa pilkotaan, muokataan käsitteiksi ja järjestellään luokkiin ja teemoihin. Näin laadullista aineistoa voidaan jäsentää ja peilata teoriaan. (Laadullinen sisällön analyysi 2016.)

Laadullisia vastauksia läpi käydessäni pyrinkin etsimään niistä yhteneväisyyksiä ja samankaltaisia teemoja, joita sitten luokittelin. Esimerkiksi ryhmäytymispäivän merkitystä käsitteeseen avoimeen kysymykseen löytyi luokat ”ryhmäytymispäivässä tutustui luokkatovereihin”, ”ryhmäytymispäivä oli mukava” ja ”ryhmäytymispäivässä ei tutustunut toisiin”. Ensimmäiseen luokkaan kuului esimerkiksi vastaus ”koska se luo hyvää luokkahenkeä ja siellä tutustutaan toisiin”. Erään oppilaan vastaus ”Vinnurvassa oli mukavaa ja koen että se yhdisti meidän luokkaa” on taas esimerkkinä vastauksesta, joka kuuluu molempiin kahteen ensin mainittuun luokkaan. Vaikka vastaukset olivatkin melko lyhyitä, joistain vastauksista saattoikin löytyä sisältöä liittyen useampaankin teemaan.

Lisäksi tutkin myös laadullisen aineiston kohdalla, onko sukupuolella ollut merkittävää vaikutusta vastausten jakautumiseen. Laadullista aineistoa analysoidessani otin huomioon myös, mitä vastaaja oli vastannut kyseiseen kysymykseen liittyvään määrälliseen kysymykseen. Näin sain selville, mitä mielipidettään vastaaja vastauksessaan perustelee. Käytännössä tein tämän niin, että ajoin e-lomakeohjelmasta vastaukset Excel-tiedostoon, jonka vaakariveillä olivat vastanneet oppilaat, ja pystysarakkeilla kyselylomakkeen kysymykset. Näin pystyin tarkastelemaan jokaisen oppilaan vastauksia kokonaisuutena.

Nousseista teemoista nostin esille lukumäärällisesti merkittävimmät. Niistä laadullisista kysymyksistä, joihin vastasi vain muutama nuori, saatoin nostaa raporttiin yksittäisiäkin, vain kerran aineistossa esiintyviä vastauksia, koska otannan ollessa pieni ei lukumääriin kannata kiinnittää liiaksi huomiota. Nuorten ehdotuksista toiminnan kehittämiseksi nostin esille myös yksittäisiä, vain kerran aineistossa esiintyviä vastauksia, koska yksittäinenkin ehdotus voi olla toimiva ja kaivattu uudistus toimintaan. Nostin tähän raporttiin myös suoria sitaatteja nuorten vastauksista esimerkeiksi esille nousseista teemoista.

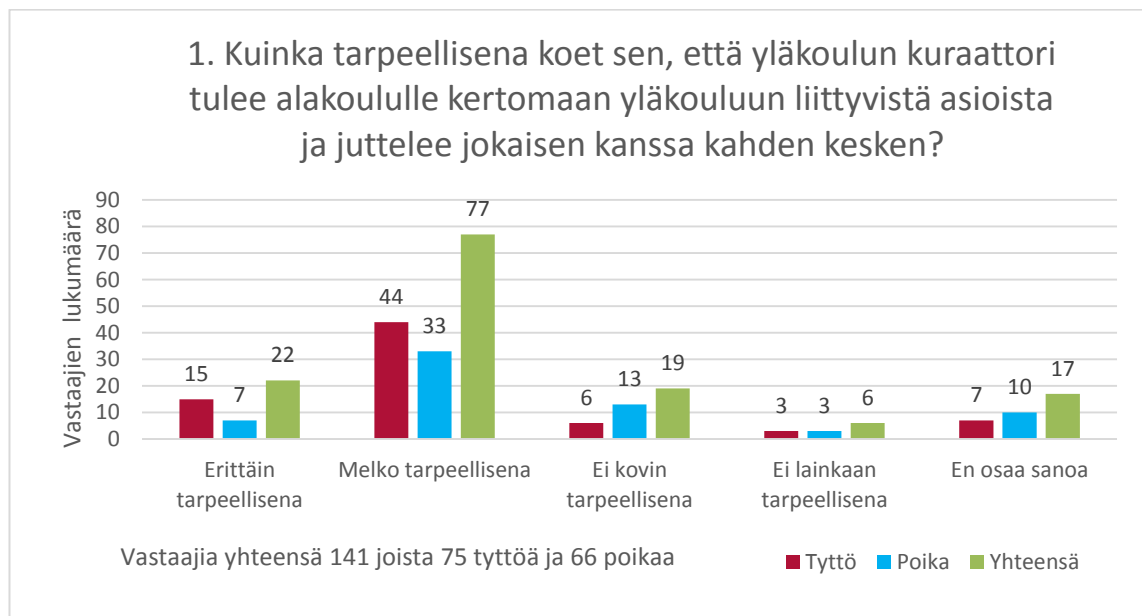
5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Nivelvaiheen tuki oppilaiden kokemana

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenäni oli, että kuinka oppilaat kokevat koulukuraattorin tarjoaman tuen nivelvaiheessa. Tutkimuskysymyksen tarkoitus on tehdä peruskartoitusta oppilaiden kokemuksista eri työmuodoista nivelvaiheessa. Kartoitusta tehtiin sekä monivalinta-, että avoimilla kysymyksillä. Oppilailta kysyttiin myös, ovatko he saaneet nivelvaiheessa mielestään tarpeeksi tukea ja kuinka tärkeänä he pitävät koulukuraattorin tarjoamaa tukea nivelvaiheessa. Käsittelen tutkimuskysymystä kyselylomakkeen kysymys kerrallaan.

Kuraattorin vierailu alakoululle ja jokaisen oppilaan tapaaminen kahden kesken

Kuten kuvioista 4 voidaan tulkita, tutkimustulosten mukaan suurin osa kyselyyn vastanneista oppilaista pitää koulukuraattorin vierailua alakoululla sekä keskustelua jokaisen kanssa kahden kesken tarpeellisena. Vain hyvin harva ei pitänyt kuraattorin tapaamista jo alakoulussa lainkaan tarpeellisena. Keskimäärin tytöt pitivät vierailua ja kuraattorin kanssa kahden kesken keskustelua kuudennella luokalla hieman tarpeellisempuna, kuin pojat.

KUVIO 4. Oppilaiden mielipiteiden jakautuminen koulukuraattorin tapaamisesta jo alakoulussa

Edellä olevaa kysymystä tarkentavaan avoimeen kysymykseen vastasi 96 oppilasta. Olen listannut taulukkoon 1 merkittävät vastauksista löytämäni teemat ja niiden lukumäärät aineistossa. Oppilaat perustelivat kuraattorin vierailun alakoululle sekä keskustelutuokion tarpeellisuutta etenkin tiedon saamisella. Heistä hieman useampi oli tyttöjä, kuin poikia. Oppilaat mainitsivat myös kuraattorin tapaamisen voivan helpottaa nivelvaiheeseen liittyvää jännittämistä tai pelkoa. Heistä selkeästi valtaosa oli tyttöjä. Kolmantena keskeisenä teemana nousi jutteleminen, kysyminen sekä huolista kertominen. Tämän teeman suhteen sukupuolijakauma oli jokseenkin tasainen. Kiusaaminen tai mopotus mainittiin neljässä vastauksessa.

kuraattori auttoi valmistautumaan yläasteelle kertomalla vähän ennakkotietoja.

Koska tietää enemmän yläkouluun liittyvistä asioista ja osaa varautua paremmin.

Ei tarvitse jännittää yläkouluun menemistä, kun saa jutella asiasta jonkun aikuisen kanssa.

yläkoululle siirtyminen ei ole yhtä jännittävää kun tietää vähän tulevasta koulusta.

Uuteen kouluun meno jännittää paljon. On kuultu kaikenlaisia huhuja yläasteelta, peloteltu ja kerrottu mopotuksesta.

no jotkut tarvii enemmän tukea ja jotkut vähemmän, niin se on iha tärkeitä.

Kaikilla voi olla ongelmia, mutta kaikki eivät uskalla puhua niistä.

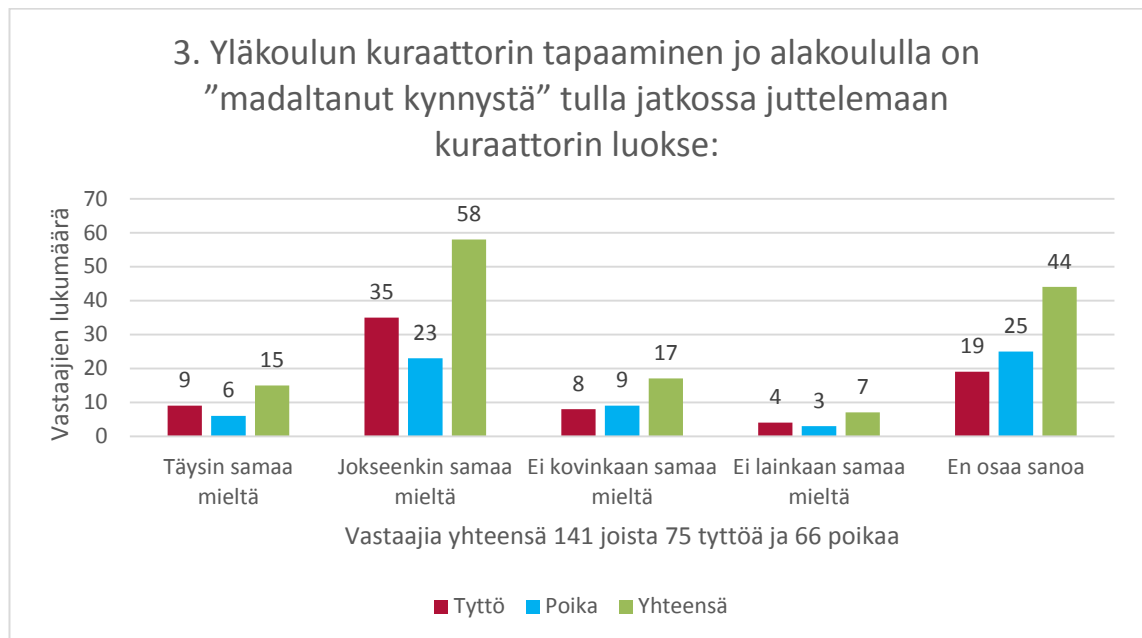
TAULUKKO 1. Miksi kuraattorin vierailu alakoululle ja kahdenkeskeinen keskustelu ovat tarpeellisia

Luokka	Vastanneiden lukumäärä
Tiedon saaminen	44
Pelottaa / jännittää mennä yläkouluun	17
Jutteleminen, kysyminen	13
Kiusaaminen tai mopotus	4

Heistä, jotka eivät kokeneet ensimmäisessä kysymyksessä kuraattorin tapaamista ja kahdenkeskeistä keskustelua tärkeäksi, merkittävin osa oli perustellut avoimeen kysymykseen, että ei itse kokenut tarvitsevansa koulukuraattorin apua. Heistä yhtä moni oli tyttöjä,

kuin poikia. Eräs oppilas kertoi esimerkiksi, että ”minun ei tarvitse puhua kuraattorille koska minulla on äiti ja kavereita joille voi puhua”.

Kuten kuviossa 5 esitetään, hieman yli puolet oppilaista oli joko täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että kynnys tulla tapaamaan koulukuraattoria on madaltunut, kun yläkoulun kuraattori tavattiin jo alakoulussa. Hieman useampi, kuin joka kymmenes koki, että kynnys hakeutua kuraattorin luokse jatkossa ei ollut juurikaan madaltunut. Vain muutama oppilas koki, että kynnys ei ollut madaltunut lainkaan. Sukupuolten välillä erot vastausten jakautumisessa eivät olleet kovinkaan suuria.

KUVIO 5. Kokivatko oppilaat kynnysen tavata koulukuraattoria madaltuneen aiemman tapaamisen johdosta

Olen koontanut edellistä kysymystä tarkentavasta avoimesta kysymyksestä nousseita keskeisimpiä teemoja taulukkoon 2. Kysymykseen vastasi 85 oppilasta. Kynnysen madaltumista perusteltiin sillä, että koulukuraattori on tullut tutummaksi, kun hänet on aikaisemmin jo tavannut. Kuraattorin tutuksi tulemisen maininneista oppilaista kolme neljästä oli tyttöjä. Oppilaat mainitsivat myös, että kuraattorin luokse on helpompi mennä, ja että kuraattorille uskaltaa mennä rohkeammin puhumaan, eikä se jännitä enää niin paljoa. Erittelin kaksi viimeisenä mainittua omiksi teemoikseen, vaikka niissä on myös paljon samoja piirteitä. Enemmistö heistä, jotka mainitsivat, että kuraattorin luokse on helpompi

mennä, oli tyttöjä. Jännityksen vähenemisen maininneissa sukupuolijakauma oli jokseenkin tasainen. Moni oli myös kertonut, että ei osannut muodostaa kantaansa kysymykseen 3, koska heillä ei ole itsellään ollut tarvetta käydä kuraattorin luona yläkoulun aikana. Heissä oli saman verran sekä tyttöjä, että poikia.

kuraattori on jo tuttu ja tietää, että hän osaa auttaa.

kuraattori on ehkä jo jutellut asiasta oppilaan kanssa, jos oppilas kokee sen jännityksenä, joten oppilaan on helpompi jutella asiasta jos tarve vaatii.

tuntee kuraattorin niin ehkä paremmin uskaltaa.

Tavattuun kuraattorin jo kerran on helpompi mennä pyytämään apua jos jokin painaa mieltä

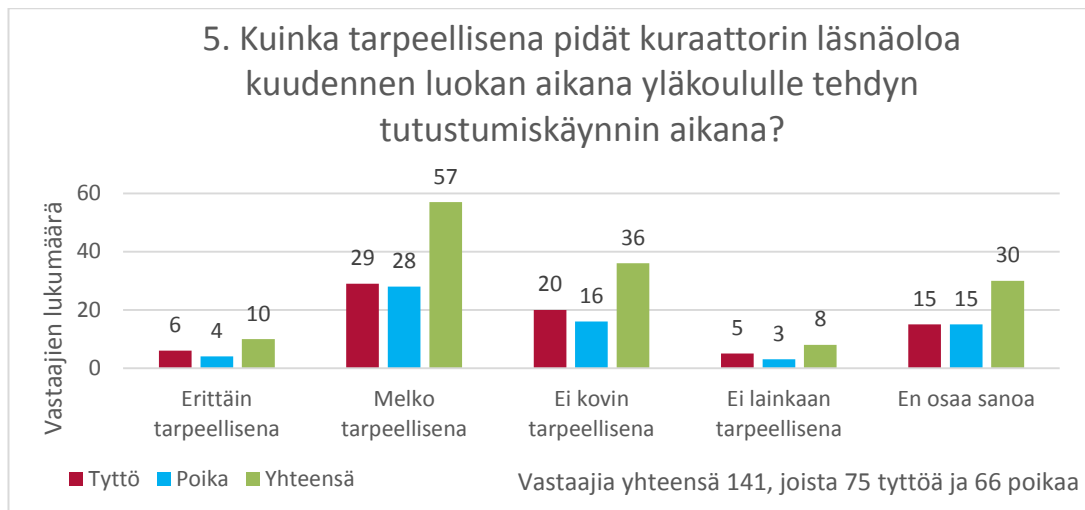
Koska hän on tullut melko tutuksi, joten uskaltaa mennä juttelemaan.

TAULUKKO 2. Mikä madaltaa kynnystä mennä koulukuraattorin luokse

Luokka	Vastanneiden lukumäärä
Kuraattori on tutumpi	22
Kuraattorin luokse on helpompi mennä	17
Uskaltaa paremmin mennä / ei jännitä	14

Kuudennella luokalla yläkouluun tehtävä tutustumiskäynti

Kuten kuviosta 6 voidaan nähdä, oppilaista yhteensä noin puolet piti kuraattorin läsnäoloa kuudennella luokalla tehtävällä tutustumiskäynnillä yläkoululle erittäin tai melko tarpeellisenä. Noin neljännes ei pitänyt koulukuraattorin läsnäoloa tutustumiskäynnillä kovinakaan tarpeellisenä ja muutama oppilas ei lainkaan tarpeellisenä. Sukupuolten välillä ei ollut eroa vastausten jakautumisessa.

KUVIO 6. Kuraattorin läsnäolon tarpeellisuus tutustumispäivässä oppilaiden mielestä

Kuraattorin läsnäolon tarpeellisuutta kysyttäessä vastaukset jakaantuivat selkeästi kahteen leiriin: niihin, jotka pitivät kuraattorin läsnäoloa tärkeänä, sekä niihin, jotka eivät pitäneet. Käsittelen näiden vastausten perusteluja avoimessa kysymyksessä erillisinä ryhminä. Yhteensä kuraattorin läsnäoloa tutustumispäivässä käsittelevään avoimeen kysymykseen vastasi 74 oppilasta. Keskeisimmät teemat olen koonnut vielä taulukoihin 3 ja 4.

Merkittävimmät perustelut sille, miksi kuraattorin läsnäoloa pidetään tarpeellisenä, on avun saaminen, kysymysten kysyminen ja kuraattorin kanssa keskustelu, tiedon ja neuvon saaminen kuraattorilta, jännittämisen lievittyminen ja turvallisuuden tunteen lisääntyminen sekä kuraattorin tuleminen tutummaksi. Avointen kysymysten vastauksista löytyneistä teemoista ei löytynyt sukupuolten välillä merkittävää eroa. Ainoa merkittävä ero näkyi oppilaisissa, jotka olivat maininneet, että kuraattorin läsnäolo helpottaa jännittämistä ja luo turvallisuuden tunnetta: heistä valtaosa oli tyttöjä.

kuraattori osaa neuvoa ja kertoa asioita ja auttaa tarvittaessa

kuraattorin läsnäolo tuo rauhaisamman olon, ja on ihan hyväkin juttu että kuraattori on mukana

Koska hän voi tarvittaessa vastata joihinkin kysymyksiin jos on kysyttävää. Jos herää kysymyksiä, voi kysyä häneltä, eikä tarvitse jännittää.

Koska se voi helpottaa juttelemista kuraattorille tulevaisuudessa

TAULUKKO 3. Miksi koulukuraattorin läsnäolo tutustumispäivässä on tarpeellista

Luokka	Vastausten lukumäärä
Avun saaminen, keskustelu ja kysyminen	16
Tiedon ja neuvojen saaminen	10
Jännitys vähenee, tulee turvallisempi olo	9
Kuraattori tulee tutummaksi	5

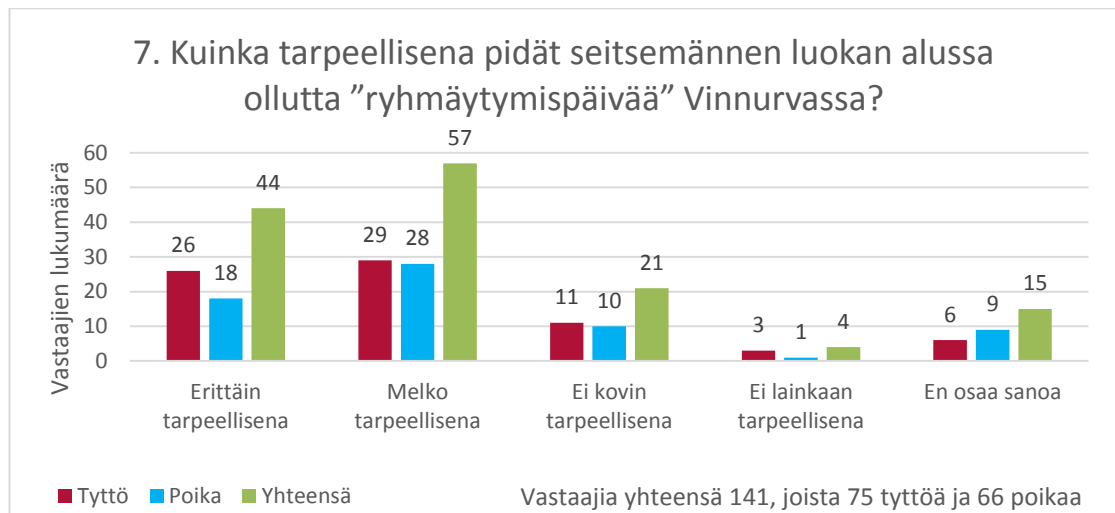
Valtaosa heistä, jotka eivät pitäneet kuraattorin läsnäoloa tärkeänä, perusteli vastaustaan sillä, että läsnä on muitakin henkilöitä, jotka voivat yhtä hyvin esitellä koulua. Heistä hieman useampi oli tyttöjä, kuin poikia. Esimerkiksi eräs oppilas kertoi vastauksessaan, että ”tutustuttaessa oli tosi monia muitakin apulaisia, joten en koe kuraattoria kovinkaan tarpeelliseksi”. Jotkut olivat perustelleet asiaa myös sillä, että heillä itsellään ei ole tarvetta kuraattorin avulle, tai että he eivät itse hyötynyt kuraattorin läsnäolosta.

TAULUKKO 4. Miksi koulukuraattorin läsnäolo tutustumispäivässä ei ole tarpeellista

Luokka	Vastausten lukumäärä
Tutustumiskäynnillä on muitakin ihmisiä, joten kuraattoria ei tarvita	11
Itselläni ei ole tarvetta kuraattorin avulle / itse en hyötynyt kuraattorin läsnäolosta	7

Seitsemännen luokan alussa ollut ryhmäytymispäivä

Kuten kuviosta 7 käykin ilmi, suurin osa oppilaista piti seitsemännen luokan alussa pidettyä ryhmäytymispäivää erittäin tai melko tarpeellisena. Vain hyvin harva oppilaista ei pitänyt ryhmäytymispäivää lainkaan tarpeellisena. Sukupuolijakaumassa merkittävää eroa näkyi vain siinä, että tytöt olivat vastanneet hieman useammin ”erittäin tarpeellisena”.

KUVIO 7. Ryhmäytymispäivän tarpeellisuus oppilaiden mielestä

Ryhmäytymispäivän tarpeellisuuden tai tarpeettomuuden syitä käsitelleeseen avoimeen kysymykseen vastasi 112 oppilasta. Olen eritellyt taulukossa 5 vastauksista nousseita keskeisimpiä teemoja. Suurin osa oppilasta perusteli ryhmäytymispäivän tarpeellisuutta sillä, että siellä tutustuu uusiin luokkalaisiin paremmin. Heistä hieman useampi oli tyttöjä, kuin poikia. Lisäksi jotkut oppilaat mainitsivat erikseen, että ryhmäytymispäivässä oli mukavaa. Heistä yhtä moni oli tyttöjä, kuin poikia. Tutustumiseen liitettiin myös ryhmän hyvän ilmapiirin sekä luokkahengen syntyminen.

Se oli kiva reissu, ja paransi yhteishenkeä, sekä tutustui paremmin luokkatovereihin.

Vinnurvassa oli mukavaa ja koen että se yhdisti meidän luokkaa.

Koska silloin opitaan tunemaan toisiamme ja se on tarpeellista kun siinä luokassahan ollaan seuraavat kolme vuotta.

Koska se luo hyvää luokkahenkeä ja siellä tutustutaan toisiin.

Jotkut oppilaat kuitenkin kertoivat, että ryhmäytymispäivän aikana ei juurikaan tutustuttu toisiin, minkä vuoksi ryhmäytymispäivää ei pidetty tarpeellisenä. Heistä suurin osa oli tyttöjä. Onkin siis mahdollista, että jotkut oppilaat eivät kokeneet ryhmäytymispäivää tarpeellisenä, koska yksi päivä ei riitä ryhmäyttämään luokkaa ja luomaan luottamusta oppilaiden välille.

ihan kiva päivä luokan kans, mutta ite tutustuin luokkaan paremmin vasta myöhemmin

Yleensä lukan oppilaiden välinen luottamus tulee ajan kanssa.

Onhan siellä mukavaa mutta ei siitä kuitenkaan saa irti sellaista ryhmäytymistä, mun mielestä.

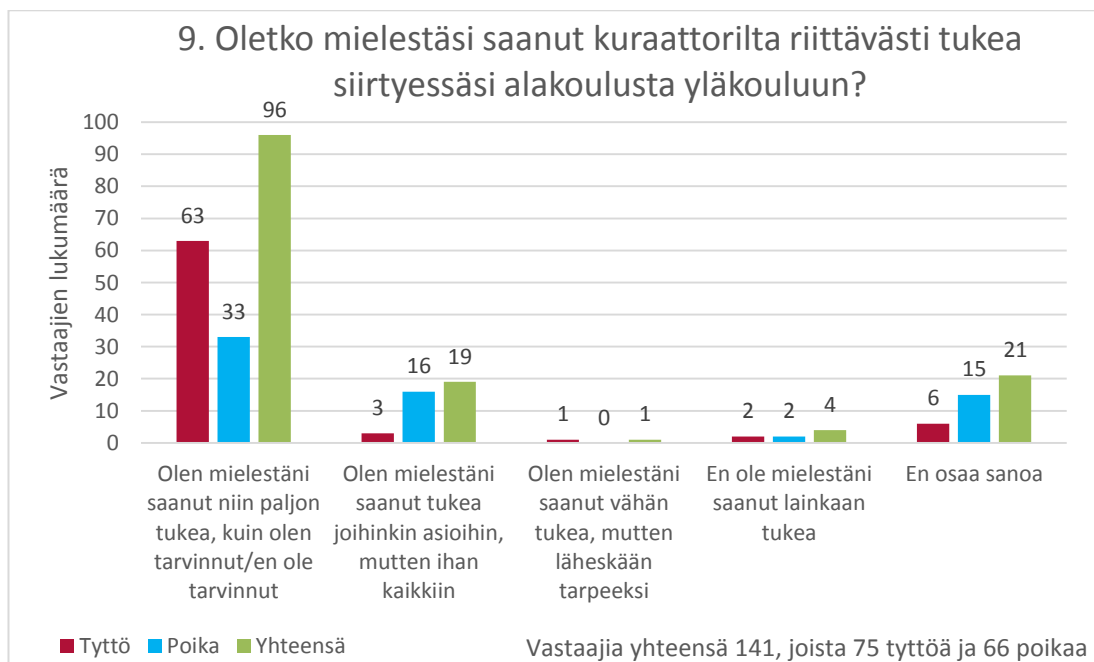
Ihan turha päivä eikä ollu mitää järkiä mutta oli mukavvaa :))))

TAULUKKO 5. Miksi ryhmäytymispäivä koettiin tai ei koettu tarpeellisena

Luokka	Vastausten lukumäärä
Ryhmytymispäivässä tutustui luokkatovereihin	81
Ryhmytymispäivä oli mukava	21
Ryhmytymispäivässä ei tutustunut toisiin	6

Koulukuraattorin tarjoaman tuen riittävyys nivelvaiheessa

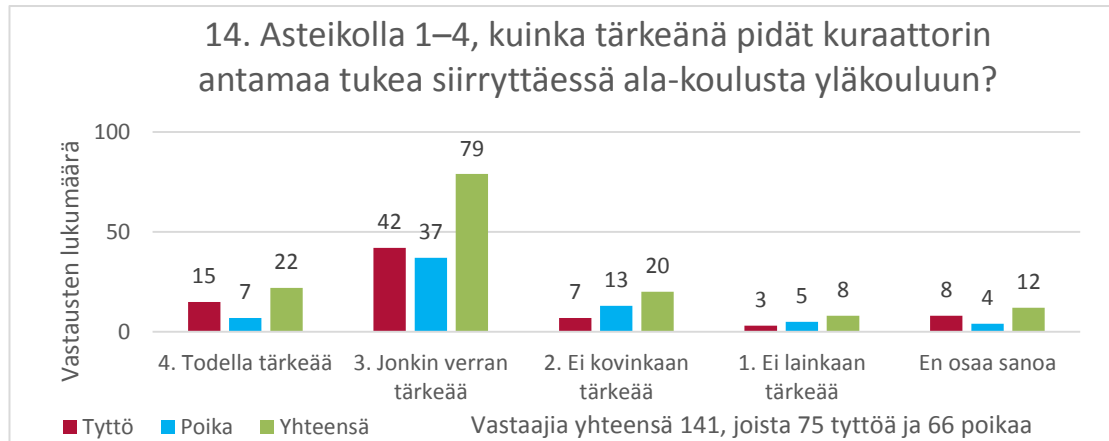
Kuten kuvioista 8 on selkeästi nähtävissä, kyselyyn vastanneista oppilaista valtaosa koki, että he ovat saaneet koulukuraattorilta yläkouluun siirryttäessä niin paljon tukea kun ovat tarvinneet, tai he eivät ole tarvinneet tukea ollenkaan. Heistä kaksi kolmesta oli tyttöjä ja kolmannes poikia. Hieman useampi kuin joka kymmenes oppilas koki, että oli saanut kyllä tukea, mutta ei kaikissa asioissa. Heistä suurin osa oli poikia. Hyvin harva koki, että ei ollut saanut läheskään tarpeeksi taikka lainkaan tukea koulukuraattorilta nivelvaiheessa.

KUVIO 8. Oppilaiden kokemus nivelvaiheessa saamastaan tuesta koulukuraattorilta

Koulukuraattorin tarjoaman tuen tärkeys nivelvaiheessa

Hieman yli puolet kyselyyn vastanneista oppilaista pitää koulukuraattorin tarjoamaa tukea nivelvaiheessa jonkin verran tärkeänä, kuten kuviosta 9 voidaan todeta. Tytöt pitivät koulukuraattorin tarjoamaa tukea hieman tärkeämpänä, kuin pojat. Vain noin viisi prosenttia vastanneista ei pitänyt kuraattorin tarjoamaa tukea nivelvaiheessa lainkaan tärkeänä.

KUVIO 9. Oppilaiden kokemus koulukuraattorin tarjoaman tuen tärkeydestä nivelvaiheessa

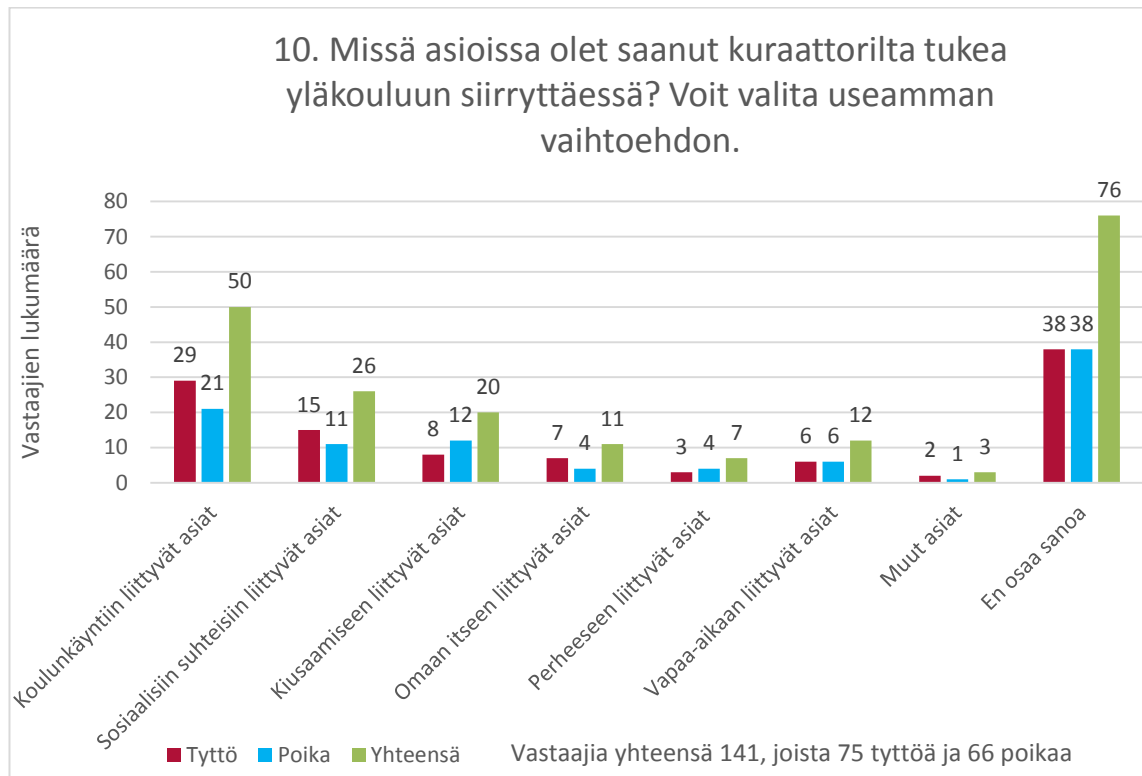
5.2 Oppilaiden tuen tarve ja tuen hakemista estävät asiat

Toisena tutkimuskysymyksenä oli, missä asioissa oppilaat kaipaavat koulukuraattorilta tukea ja mitkä asiat voivat estää nuorta hakemasta koulukuraattorilta apua. Lomakkeessa kartoitettiin, missä asioissa nuoret ovat saaneet tukea nivelvaiheessa, onko heillä ollut nivelvaiheessa tilannetta, jossa olisivat kaivanneet tukea, mutta eivät ole sitä saaneet ja missä asioissa he olisivat tukea silloin kaivanneet, sekä missä asioissa he haluaisivat tai odottaisivat saavansa tukea koulukuraattorilta. Lisäksi nuorilta kysyttiin avoimilla kysymyksillä syitä, mitkä asiat ovat estäneet tai voisivat estää nuorta hakemasta tukea koulukuraattorilta.

Asiat, joissa nuoret ovat saaneet tukea nivelvaiheessa koulukuraattorilta

Kuten kuviosta 10 voidaan lukea, useimmat oppilaat kertoivat saaneensa nivelvaiheessa koulukuraattorilta tukea koulunkäyntiin, kuten opettajiin ja oppiaineisiin liittyvissä asi-

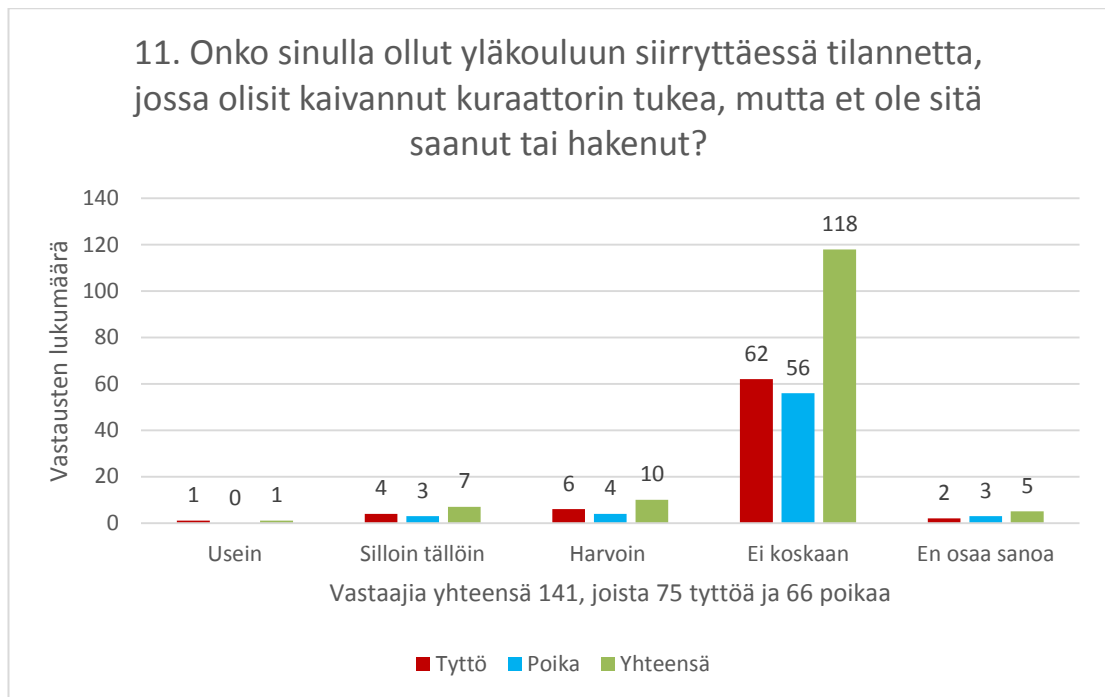
oissa. Sosiaaliset suhteet sekä kiusaaminen nousivat toiseksi ja kolmanneksi merkittävimmiksi asioiksi. Vähiten oppilaat kertoivat saaneensa koulukuraattorilta nivelvaiheessa tukea perheeseen liittyvissä asioissa, sekä muissa asioissa, kuin vastausvaihtoehdoissa oli mainittu. Sukupuolijakaumissa ei ollut juurikaan merkittäviä eroja.

KUVIO 10. Asiat, joissa oppilaat kokevat saaneensa koulukuraattorilta tukea nivelvaiheessa

Asiat, jotka ovat estäneet tai voivat estää oppilaita saamasta apua

Kuten kuvioista 11 näkyy, valtaosalla vastanneista ei ollut ollut tilannetta, jossa he olisivat jääneet kaipaamansa tuen ulkopuolelle. Hieman yli joka kymmenennellä oppilaalla oli ollut nivelvaiheen aikana tilanne tai tilanteita, joissa olisi kaivannut koulukuraattorilta tukea, muttei hakenut tai saanut sitä. Suurimmalla osalla heistä oli ollut mainitun kaltainen tilanne joko silloin tällöin tai harvoin. Sukupuolijakauma oli kysymyksen kohdalla tasainen.

KUVIO 11. Onko oppilailla ollut tilannetta, jossa he eivät ole saaneet tarvitsemaansa tukea koulukuraattorilta nivelvaiheessa

Niiltä oppilailta, jotka vastasivat kysymykseen 11 (onko sinulla ollut yläkouluun siirryttäessä tilannetta, jossa olisit kaivannut kuraattorin tukea, mutta et ole sitä saanut tai hakenut?) ”usein”, ”silloin tällöin” tai ”harvoin”, kysyttiin avoimella kysymyksellä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, etteivät he ole saaneet tai hakeneet koulukuraattorilta tukea. Kysymykseen vastasi 13 oppilasta. Vastauksia on eritelty vielä taulukossa 6. Esille nousi se, että jotkut oppilaat eivät ole uskaltaneet hakea apua koulukuraattorilta. Myös avun hakeminen itsessään sekä puhuminen saatettiin kokea pelottaviksi.

Eräs oppilas ei ollut yksinkertaisesti halunnut hakea apua koulukuraattorilta. Kaksi oppilasta mainitsi oman henkisen pahan olonsa syyksi, etteivät he ole hakeneet apua koulukuraattorilta. Lisäksi oppilaat kertoivat, ettei avun hakeminen auta mitään, tai että he ovat hakeneet tukea opettajalta, perheeltä tai kavereilta. Yksi oppilas kertoi, ettei ollut hakenut apua, koska häntä on kiusattu.

kun mua häرنättiin koko ajan – –

on ollut paha olo

Ahdistus, masennus, pelko koulunkäynnistä ja ihmissuhteista

Koska pelkään puhumista, enkä puhu paljoa, kuin vain kotona ja joskus kavereiden kanssa.

olen kysynyt opettajalta apua

En ole uskaltanut hakea. Minusta on noloa itkeä muiden nähden, enkä ole ikinä saanut tukea perheeltänikään, joten se on uusi pelottava tilanne.

Pelottanut, että kaveri saa tietää siitä.

TAULUKKO 6. Asiat, jotka ovat estäneet oppilasta ei ole hakemasta tai saamasta tukea koulukuraattorilta

Luokka	Vastausten lukumäärä
Oppilas ei uskalla hakea apua	4
Oppilaan oma paha olo	2
Oppilas on hakenut tukea toisaalta	2
”Se ei auta mitään”	1
Oppilas ei ole halunnut hakea apua	1
Kiusaaminen	1

Kysyttäessä, mitkä asiat voisivat tulevaisuudessa vaikuttaa siihen, että oppilaat eivät hakisi koulukuraattorilta tukea tulevaisuudessa, oppilaat olivat vastanneet kahdella eri tavalla. Osa oppilaista oli vastannut, mitkä asiat olisivat hyvin, etteivät he tarvitsisi apua, kun taas osa oppilaista oli vastannut, mitkä asiat olisivat huonosti, etteivät he tarvittaessa hakisi koulukuraattorin apua. Käsittelen näitä vastauksia erillisinä teemoina ja olen luokitellut ne vielä taulukoihin 7 ja 8. Yhteensä kysymykseen vastasi 53 oppilasta.

Oppilaista 22 oli käsitelty kysymystä sitä kautta, mitkä asiat olisivat hyvin, ettei heillä olisi tarvetta koulukuraattorin tuelle. Oppilaat nostivat esille etenkin perhesuhteisiin liittyviä seikkoja. Oppilaiden mukaan he eivät tarvitsisi koulukuraattorilta tukea, mikäli heillä olisi esimerkiksi mahdollisuus keskustella asioista perheenjäsenen kanssa.

koska en tarvitse kuraattori kun kerron asioita kavereilleni ja äidilleni

Keskustelisin asioista enemmän vanhempieni kanssa.

Lisäksi oppilaat ovat maininneet, että he eivät hakisi tukea kuraattorilta, mikäli heillä menisi koulussa ja ylipäätään hyvin, ja jos ei olisi kiusaamista. Myös se, että oppilaalla on

kavereita ja hyvä luokka, koetaan vaikuttavan siihen, että oppilaalla ei olisi tarvetta koulukuraattorin tuelle.

Kiusaamisen loppuminen kokonaan.

hyvä luokka ja ei kiusata

Jos minulla on kavereita ja kaikki hyvin en tarvitse tukea

jos koulussa menisi oikeen hyvin

jos ei ole hirveästi kiusaamista/ongelmia

TAULUKKO 7. Positiiviset asiat, joiden vaikutuksesta ei olisi tarvetta kuraattorin tuelle

Luokka	Vastausten lukumäärä
Hyvät kaveri- ja perhesuhteet	10
Kaikki hyvin	9
Ei kiusata	3

16 oppilasta oli käsitellyt kysymystä sitä kautta, mitkä asiat estäisivät heitä hakemasta kuraattorilta apua tarvittaessa. Vastaukset voidaan jakaa karkeasti niihin, jotka käsittelevät kuraattorin ominaisuuksia ja toimintaa, sekä ulkoisiin tekijöihin. Myös se, ettei oppilas tuntisi kuraattoria ennestään, voisi erään oppilaan mukaan vaikuttaa siihen, ettei apua haettaisi.

Kuraattori olisi niin outo luonteeltaan, ettei sille uskaltaisi avautua omista asioista.

Jos kuraattori ei ole kiva ihminen en varmaan menisi sinne

En tiedä. Ehkä, jos en tuntisi kuraattoria ennestään.

Muista avun hakemista estävistä tekijöistä, kuin kuraattorin ominaisuuksista ja toimintatavoista, esille nousivat esille oppilaiden omat huolet ja jaksaminen, se, ettei kuraattoria saisi kiinni, koulukiusaaminen ja uhkailu, sekä se, ettei kuraattorille uskalla puhua.

Ei saa kuraattoria kiinni.

Jos toiset oppilaat uhkailisivat tai/ja kiristäisivät.

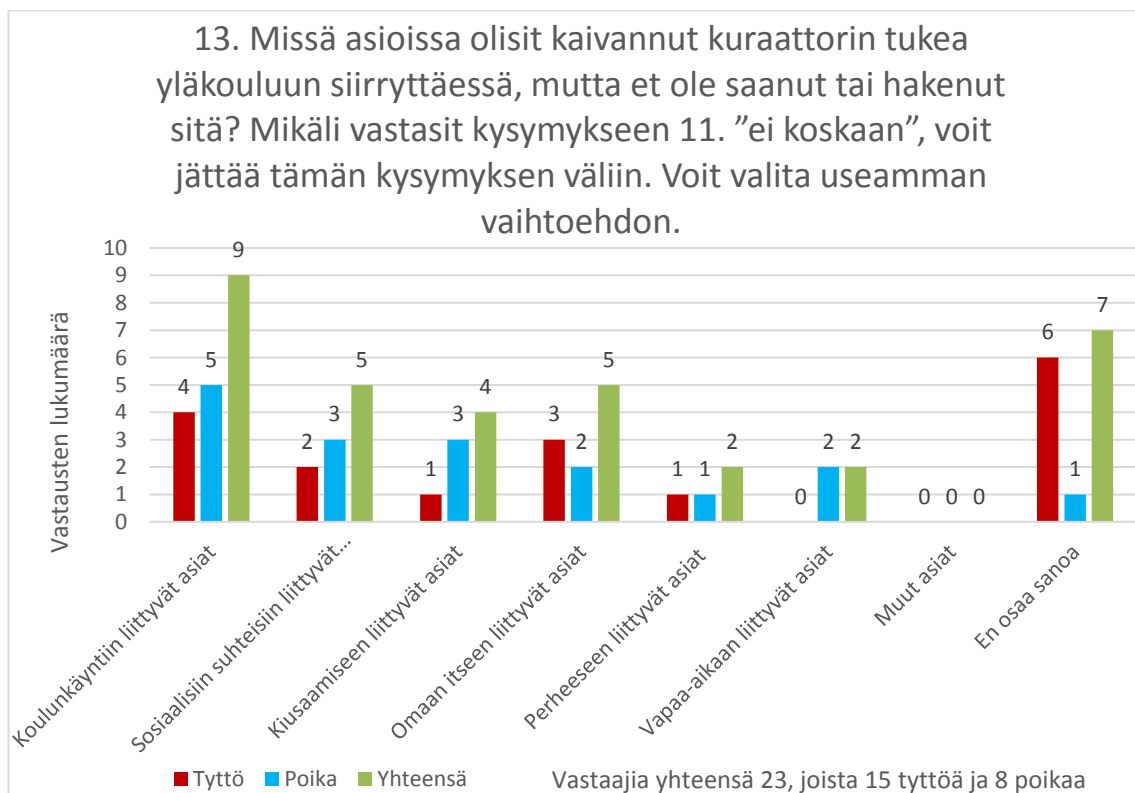
Ei mikään, koska en uskalla puhua.

TAULUKKO 8. Asiat, jotka voivat estää oppilaita hakemasta koulukuraattorilta tukea

Luokka	Vastausten lukumäärä
Kuraattorin toimintaan ja ominaisuuksiin liittyvät asiat	7
Kuraattorin tavoitettavuus	3
Oppilaan omat huolet ja jaksaminen	3
Kiusaaminen	2
Oppilas ei uskalla puhua kuraattorille	1

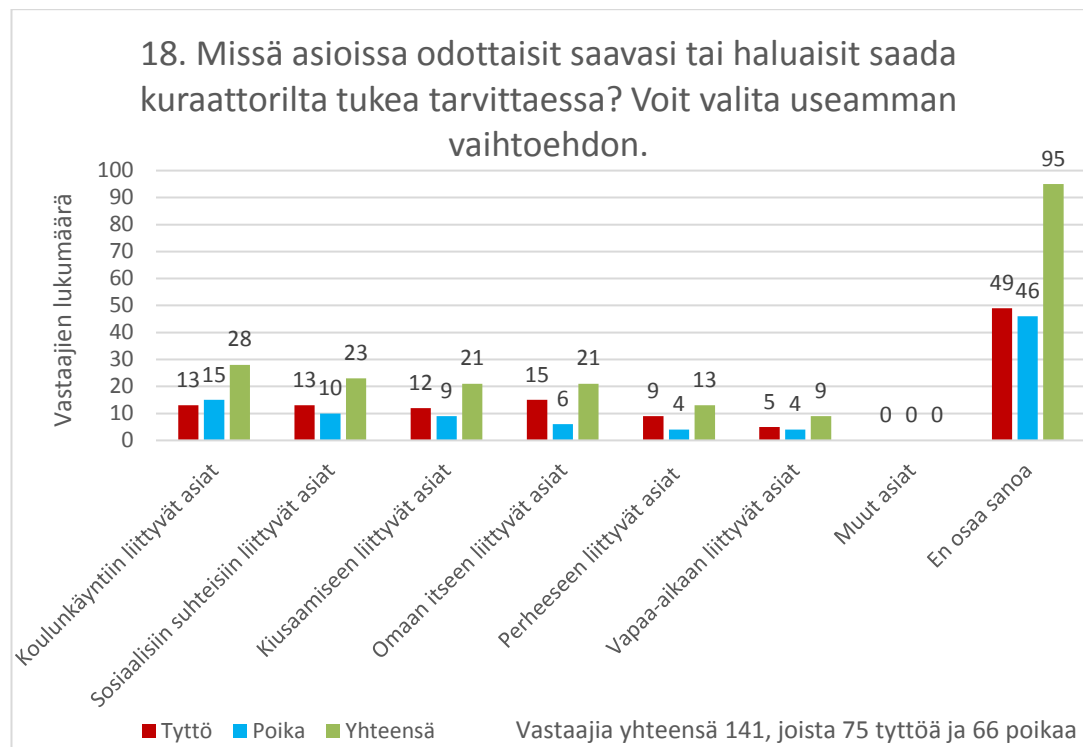
Asiat, joissa oppilaat kaipaavat koulukuraattorin tukea

Mikäli oppilaalla oli ollut tilanne, että hän olisi kaivannut koulukuraattorilta tukea nivelvaiheessa, mutta ei ole sitä saanut tai hakenut, pyydettiin häntä kertomaan, missä asioissa hän olisi tukea kaivannut. Kuten kuviosta 12 voidaan tulkita, oppilaat olisivat kaivanneet koulukuraattorilta enemmän tukea eniten koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa tukea kaivattiin vähiten. Tähän kysymykseen vastasi myös 5 sellaista oppilasta, jotka olivat kertoneet, että he ovat aina saaneet tarvitsemansa tuen, taikka eivät ole tarvinneet tukea lainkaan.

KUVIO 12. Asiat, joissa oppilaat olisivat kaivanneet tukea koulukuraattorilta nivelvaiheessa

Kuviosta 13 voidaan lukea ne asiat, joissa oppilaat odottaisivat tai haluaisivat saada koulukuraattorilta tukea tarvittaessa. Oppilaat odottavat saavansa tai haluaisivat saada koulukuraattorilta tukea tarvittaessa enimmäkseen koulunkäyntiin, sosiaalisiin suhteisiin, kiusaamiseen ja omaan itseen liittyvissä asioissa. Jotkut nuoret odottaisivat tai haluaisivat saada tukea myös perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa. Sukupuolijakaumassa ainoa merkittävä eroavaisuus sukupuolten välillä näkyy niissä oppilaissa, jotka kaipaavat tarvittaessa omaan itseen liittyvissä asioissa tukea. Heistä enemmistö on tyttöjä.

KUVIO 13. Asiat, joissa oppilaat odottaisivat saavansa tai haluaisivat saada koulukuraattorilta tukea

5.3 Toiminnan kehittäminen oppilaiden näkökulmasta

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli, kuinka oppilaat itse kehittäisivät toimintaa, jotta se palvelisi heidän tarpeitaan paremmin. Ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi kysyttiin oppilailta kahdessa avoimessa kysymyksessä. Oppilaista hyvin suuri osa vastasi näihin kysymyksiin ”en tiedä” tai ”en osaa sanoa”. Näitä vastauksia ei ole huomioitu aineistoa analysoidessa.

Nivelvaiheen tuen kehittäminen

Oppilaista 33 vastasi kysymykseen, jossa kysyttiin, kuinka nykyistä toimintaa voitaisiin kehittää, jotta kuraattori voisi paremmin tukea seitsemäsluokkalaisia yläkouluun siirtäessä. Taulukkoon 9 on eritelty niitä teemoja, jotka mainittiin useammin kuin kerran.

TAULUKKO 9. Oppilaiden kehittämisajatuksia nivelvaiheen tuen kehittämiseksi

Luokka	Vastausten lukumäärä
Ei kehitettävää	9
Tilannekartoitus 7. luokalla	6
Enemmän tietoa yläkoulusta	4
Enemmän juttelua kahden kesken	3
Uuteen luokkaan liittyvät asiat	2

Osa kysymykseen vastanneista oppilaista oli sitä mieltä, että toimintaa ei tarvitse kehittää, vaan se on hyvää tällöisenään.

Mielestäni kuraattorin toiminta on ihan ok. Eli ei mielestäni tarvitse kehittää

ei mitenkään, näin on ihan hyvä

Jotkut oppilaat ehdottivat seitsemännellä luokalla tehtävää kartoitusta siitä, kuinka koulu on lähtenyt sujumaan. Osa ehdotti keskustelua, osa taas kyselyä.

Kun koulu on alkanut syksyllä voisi olla jokaisella seiskaluokan aloittaneella vielä käynti kuraattorilla, koska kuraattorille ei välttämättä uskalla itse hakea.

Kuraattori voisi ottaa syyslukukaudella jokaisen 7.lk oppilaan ja kyselisi miten on sujunut koulunkäynti yms.

Kaikki kävisivät puhumassa tälle vuorotellen.

Pidettäisiin kyselyitä, jos joku tarvitsee apua, sillä kaikki eivät uskalla kertoa sitä.

Oppilaat mainitsivat myös, että kuraattorilta voisi saada enemmän tietoa koulusta nivelvaiheessa. Tietoa kaivattiin esimerkiksi käytössä olevasta uudesta teknologiasta sekä koulun oppilaista ja opettajista. Vastauksista nousi esille myös, että kuraattori voisi jutella oppilaiden kanssa enemmän nivelvaiheessa.

Kuraattori voisi käydä enemmän ala-asteella kertomassa yläkouluun liittyvistä asioista.

Näytettäisiin kaikki luokat läpi ja että kerrottaisiin omat luokat missä tulee olemaan

Puhuisi enemmän vaikkapa koulun säännöistä ja opettajista/oppilaista ihan kahden keskenkin.

Luokkatovereihin liittyvinä asioina nousi esille keskustelu kuraattorin kanssa siitä, kenen kanssa haluaisi samalle luokalle sekä omaan luokkaan tutustuminen jo etukäteen. Vastauksissa mainittiin myös, että kuraattorilla pitäisi olla enemmän aikaa, tämän pitäisi ottaa asiat vakavammin, ja että kuraattoreita tulisi olla enemmän.

Omaan luokkaan voisi tutustua jo ennen koulun alkamista.

Kuraattorin kanssa voisi keskustella siitä, kenen kanssa haluaa samalle luokalle jne.

kuraattorilla ois enemmän aikaa

Ottaa asiat vakavammin

Avun hakemisen helpottaminen

Kaikkiaan 24 oppilasta vastasi kysymykseen, jossa kysyttiin, mitä voitaisiin tehdä paremmin, jotta avun hakeminen olisi helpompaa. Vastauksista esille nousseet teemat, jotka on mainittu useammin kuin kerran, on esitelty taulukossa 10.

TAULUKKO 10. Oppilaiden kehittämisajatuksia avun hakemisen helpottamiseksi

Luokka	Vastausten lukumäärä
Ei kehitettävää	5
Kuraattori ja työ tutummaksi	4
Kuraattorin tapaaminen useammin	3
Kiusaamisen erityinen huomioiminen	2
Kuraattorin saavutettavuus	2

Joidenkin oppilaiden mielestä avun hakeminen on jo nyt helppoa, eikä sitä tarvitse kehittää mitenkään. Kehittämis ehdotuksina oppilaat esittivät kuraattorin itsensä sekä kuraattorin työn tutummaksi tekemisen.

*Tutustua ehkä vielä paremmin kuraattoriin jo alakoululla
jos kuraattori vaikka esittäisi että miten sinne mennään
Kuraattorin työn kuvaa esiteltäisiin enemmän*

Jotkut oppilaat ehdottivat, että oppilaat kävisivät esimerkiksi vuosittain juttelemassa kuraattorin kanssa, tai että kuraattori kysyisi jokaiselta oppilaalta, onko tällä tarvetta tuelle ja varaisi sitten ajan, jos tarve ilmenisi.

Kuraattori voisi itse pyytää välillä käynnille.

Voitaisi jututtaa oppilaita ”muuten vaan” joka vuosi.

Kuraattori itse kysyisi tarvitseeko tukea ja varaisi tarvittaessa ajan.

Pidettäisiin kyselyitä.

Oppilaat mainitsevat myös, että kiusaamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Myös kuraattorin saavutettavuuteen kiinnitettiin huomiota kehittämisehdotuksissa. Yksi oppilas toivoi lisäksi enemmän kuraattoreja kouluun, toinen taas vähemmän avustajia.

Kiusaamiseen olisi kiinnitettävä erityisen paljon huomiota.

Huomioon otettaisiin koulukiusaamis historia.

ottaa vastaan heti kun joku kysyy jotain

Kuraattori olisi enemmän paikalla.

Kaiken kaikkiaan, vaikka oppilailta ei tullut lukumäärällisesti kovin paljoa kehittämisehdotuksia, oli niiden joukossa kuitenkin sellaisia, joihin on mahdollista tarttua oppilas- huolto- ja kuraattorintyön kehittämisessä. Vaikka moni oppilaista ei nähnytkään toiminnassa mitään kehitettävää, on kuitenkin fakta, että mitä tahansa toimintaa voidaan aina kehittää jollain tavalla, eikä täydellistä palvelua ole olemassakaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Johtopäätökset ja pohdintaa tuloksista

Tuloksista voidaan johtopäätöksinä vetää, että Niva-Kaijan koulun oppilaat pitävät kuraattorin tarjoamaa tukea nivelvaiheessa tärkeänä ja riittävänä. Oppilaiden mielestä kuraattorin tapaaminen jo alakoulussa ja keskustelu kahden kesken on tärkeää, koska silloin oppilaat saavat tietoa yläkoulusta, kuraattori tulee tutummaksi ja kynnyks madaltuu jonkin verran tulla jatkossa kuraattorin luokse.

Oppilaat pitivät myös ryhmäytymispäivää tärkeänä luokkaan tutustumisen kannalta. Ryhmäytymisen, luokkatovereihin tutustumisen sekä kavereiden merkitys nivelvaiheen sujumisen kannalta on tullut jo aiemmin esille muissa tutkimuksissa (Pietarinen 1999, 128–130; Julkunen & Kotilainen 2008, 34; Naulapää & Saarinen 2012, 42–43; Lantto & Mikkola 2015, 39–40, 47.) Myös esimerkiksi Nuorten Akatemia (2013b) on korostanut turvallisen ryhmän luomista nivelvaiheen tukikeinona. Lisäksi aiempien tutkimusten mukaan oppilailta on itsellään ollut nivelvaiheessa merkittäviä odotuksia uusia kavereita kohtaan (Pietarinen 1999, 119–122; Savolainen 2005, 18–19; Julkunen & Kotilainen 2008, 29; Naulapää & Saarinen 2012, 39–40; Kanninen 2015, 24–25; Lantto & Mikkola 2015, 34, 41). Uusien kavereiden saaminen on saattanut myös jännittää oppilaita ennen yläkouluun siirtymistä (Pietarinen 1999, 153; Savolainen 2005, 14–15; Julkunen & Kotilainen 2008, 27; Naulapää & Saarinen 2012, 38–39, 42; Kanninen 2015, 24–25, 37).

Ryhmäytymispäivän tärkeys oppilaiden vastauksissa onkin samassa linjassa aiemman tiedon kanssa: luokkatovereihin tutustumista pidetään tärkeänä asiana nivelvaiheessa. Toisaalta jotkut oppilaat kokivat, että ryhmäytymispäivä ei ole tarpeellinen, koska sen aikana ei ehdi tutustumaan luokkaan kunnolla. Pitääkin varmasti paikkaansa, että yhden päivän aikana luokkaa ei saada ryhmäytymään, mutta pidemmällä aikavälillä uskon ryhmäytymispäivän kuitenkin edesauttavan luokan ryhmäytymisessä.

Oppilaat eivät pitäneet kuraattorin läsnäoloa tutustumispäivässä yhtä tärkeänä, koska paikalla on muitakin aikuisia. Kuraattorilta voi kuitenkin saada apua, neuvoja, kysyä kysymyksiä. Voidaankin pohtia, näkyykö tässä se, että kuraattorin rooli nivelvaiheessa ei kuitenkaan ole kovin suuri, vai koskeeko se vain tätä tutustumispäivää. Kuraattorin rooli ei

ole kuitenkaan kovin näkyvä tutustumispäivässä, vaan lähinnä sivustaseuraaja, mikä luultavasti vaikuttaa oppilaiden näkemyksiin. Toisaalta voidaan myös ajatella, että mitä enemmän kuraattori on esillä, sitä tutummaksi hän oppilaille tulee, mikä taas puoltaa kuraattorin osallistumista tutustumispäivään.

Tiedon saamisen merkitys nousi esille oppilaiden vastauksissa siinä, miksi oppilaat kokivat kuraattorin läsnäolon tarpeelliseksi tutustumispäivässä. Tiedon saaminen oli tärkein perustelu myös sille, miksi koulukuraattorin tapaaminen jo alakoulussa oli oppilaiden mielestä tärkeää. Myös esimerkiksi Julkusen ja Kotilaisen (2008, 33) opinnäytetyötutkimuksessa on noussut esille tiedonsaannin merkitys nivelvaiheessa. Myös tämän opinnäytetyön valossa tiedon saaminen yläkoulusta on tärkeää oppilaille. Oppilaat näkivät tulosten mukaan, että koulukuraattorilla on tärkeä rooli tiedon välittämisessä heille.

Oppilaista valtaosa kokee, että on saanut nivelvaiheessa riittävästi tukea tai ei ole tarvinnut tukea ollenkaan. Uskon, että heistä suurin osa on niitä, jotka kokevat, että eivät ole tarvinneet tukea – aiemman tiedon valossa kun suurimmalla osalla nivelvaihe menee sujuvasti ilman erityisen tuen tarvetta. Joillakin oppilailla on ollut tilanteita, että he eivät ole saaneet tai hakeneet tukea koulukuraattorilta, mutta selvällä enemmistöllä ei ole ollut koskaan. Aiemman tiedon mukaan valtaosa oppilaista kokeekin nivelvaiheen positiivisena asiana, ja se sujuu suurimmalta osalta oppilaista ilman suurempia vastoinkäymisiä (Pietarinen 1999, 127–128; Lantto & Mikkola 2015, 48). Opinnäytetyöni tulokset tukevatkin tätä tietoa.

Sukupuolten välisiä eroja ei tuloksissa noussut esille kovinkaan paljoa. Poikia oli hieman vähemmän vastanneissa (75 tyttöä, 66 poikaa), mikä tulee ottaa huomioon vastauksia tulkitessa. Keskimäärin tytöt pitivät kuraattorin vierailua alakoululle sekä ryhmäytymispäivää jonkin verran tarpeellisempina, kuin pojat. Tytöt myös kokivat useammin, kuin pojat, että yläkoulun kuraattorin tapaaminen jo alakoulussa on madaltanut kynnystä mennä jatkossa juttelemaan koulukuraattorille. Tytöt kokivat myös poikia useammin saaneensa riittävästi tukea koulukuraattorilta nivelvaiheessa sekä pitivät itse tukea tärkeämpänä, kuin pojat. Pojat olivat toisaalta vastanneet tyttöjä useammin ”en osaa sanoa” edellä käsiteltyihin teemoihin. Tyttöillä olikin hieman positiivisempi kokemus koulukuraattorin tarjoamasta tuesta nivelvaiheessa, kuin pojilla. Toisaalta oli myös kysymyksiä, joissa sukupuolten välille ei tullut selvää eroa.

Syitä siihen, että oppilas ei ole saanut tai hakenut tukea koulukuraattorilta annettiin vähän, mutta niistä kävi ilmi, että oppilas ei välttämättä uskalla tai halua hakea apua, tai apua on haettu esim. opettajalta. Aiempaan tietoon peilaten ei olekaan yllättävää, että oppilas saattaa ennemmin hakea tukea esimerkiksi ystäviltä, perheeltä tai opettajalta. Opettajan on koettu olevan ensisijainen tukija koulun henkilökunnasta oppilaalle, ja myös ystävien ja perheen merkitys tukipilareina oppilaille on ollut suuri (Julkunen & Kotilainen 2008, 31–32; Naulapää & Saarinen 2012, 42–45; Kanninen 2015, 31; Lantto & Mikkola 2015, 39–40). Oppilaiden vastauksissa kävi tässäkin opinnäytetyössä ilmi, että monet oppilaat eivät koe tarvetta koulukuraattorin tarjoamalle tuelle, jos perhe- ja kaverisuhteet ovat kunnossa. Myös kiusaaminen tai oma paha olo voivat estää oppilasta hakemasta apua. Joku oppilas voi myös ajatella, että avun hakeminen ei auta mitään.

Oppilaiden esille tuomia syitä, että he eivät hakisi tukea koulukuraattorilta, nähtiin kuraattorin toiminnassa ja tavoitettavuudessa, oppilaan omassa jaksamisessa, kiusaamisessa sekä siinä, että oppilas ei uskalla ylipäättään puhua. Koulukuraattorin toiminta ja ominaisuudet ovat tulleet aiemmissakin tutkimuksissa tärkeinä seikkoina esille. Puotisen (2008, 38–40) tutkimuksessa, liittyen koulukuraattorin rooliin koulussa, oppilaat toivat esille, että koulukuraattorin tulisi olla muun muassa rento, ymmärtäväinen, oikeudenmukainen, luotettava ja lähestyttävä, ja taas ei tulisi olla virallinen, saarnaava, pomottava tai syyttävä. Tässä opinnäytetyössä oppilaat nostivat esille, että jos koulukuraattori olisi esimerkiksi outo, tai ei olisi kiva, he eivät hakisi häneltä tukea. Tulokset ovat yhdessä linjassa siinä, että koulukuraattori voi omalla asennoitumisellaan työhön ja oppilaisiin madaltaa oppilaiden kynnystä hakea tukea.

Kaiken kaikkiaan kuraattorin tarjoamaa tukea nivelvaiheessa pidetään jokseenkin tärkeänä. Tämä on uusi näkökulma edellisiin tutkimuksiin liittyen. Toki tässäkin ei verrata, eikä ole tarkoituskaan verrata, onko kuraattorin tarjoama tuki nivelvaiheessa tärkeämpää, kuin jonkun henkilön tai tahon muun antama tuki, mutta kuraattorinkin antamalle tuelle annetaan arvoa, mitä se ei ehkä monissa tutkimuksissa ole saanut. Esimerkiksi Lanton ja Mikkolan (2015, 39, 47) sekä Naulapään ja Saarisen (2012, 48) opinnäytetyötutkimuksissa oppilaat eivät kokeneet, että koulukuraattori olisi merkittävä nivelvaiheen tukija. Opinnäytetyöni tulokset tuovat esille sen, että myös koulukuraattorilla on oma tärkeä paikkansa moniammatillisessa oppilashuollon ja nivelvaiheen työssä. On toki myös koulukohtaista, kuinka paljon ja kuinka näkyvästi koulukuraattori tekee nivelvaiheen tukityötä, mikä varmasti vaikuttaa osaltaan tuloksiin, kun verrataan eri kouluja keskenään.

Tuloksista voidaan päätellä, että koulukuraattorin rooli oppilaiden näkökulmasta on ensisijaisesti koulunkäyntiin, kuten opettajiin ja oppiaineisiin liittyvien asioiden puolella. Jakauma sen suhteen, missä asioissa oppilaat odottavat saavansa tukea koulukuraattorilta, on kuitenkin hyvin tasainen. Oppilaat olivat myös saaneet eniten tukea nimenomaan koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa tukea taas kaivattiin selvästi vähiten. Voikin olla, että oppilaat kokevat, että koulukuraattorin tehtävänä on olla tukena nimenomaan kouluympäristöön liittyvissä asioissa, eikä niinkään kouluajan ulkopuolelle sijoittuvissa asioissa. Oppilaat myös näkivät koulukuraattorilla tärkeän roolin tiedonlähteenä nivelvaiheessa.

Kuitenkin kuraattorin työnkuva psykososiaalisena tukijana (Honkanen & Suomala 2009, 102–103; Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry 2011) on huomattavasti laajempi, kuin pelkästään etupäässä koulunkäyntiin ja koulu-aikaan liittyvissä asioissa. Hyvin moni oppilas ei myöskään osannut sanoa, missä asioissa odottaisi saavansa tai haluaisi saada tukea koulukuraattorilta, mikäli tarve olisi. Oppilaiden kehittämisehdotuksissa nousikin esille kuraattorin ja hänen työnsä tutummaksi tekeminen. Voidaankin miettiä, voisiko koulukuraattorin työnkuvaa tehdä oppilaille jotenkin tutummaksi ja sitä kautta vielä hyödyntää laajemmin kuraattorin osaamisesta. Toisaalta tuloksia voi selittää yksinkertaisesti myös se, että kyseisessä koulussa oppilailla on eniten tarvetta saada kuraattorilta tukea koulunkäyntiin liittyvissä asioissa, minkä vuoksi kuraattorilta ei juuri kaivata apua muihin asioihin.

Kovin moni Niva-Kaijan koulun seitsemännen luokan oppilas ei ylipäätään näe nivelvaiheen koulukuraattorintyössä kehitettävää. Vähäinen kehittämisehdotusten määrä voi johtua siitä, ettei monellakaan oppilaalla ole ollut kokemusta, että olisi jäänyt paitsi tarvitsemastaan tuesta. Tällöin on tullut kokemus, että kaikki toimii niin kuin pitääkin, eikä välttämättä osata ajatella, voisiko jonkun asian tehdä vielä paremmin. Oppilaiden antamat kehittämisehdotukset liittyvät kuraattorin tapaamiseen useammin, kuraattorin saavutettavuuteen, kiusaamiseen sekä uuteen luokkaan. Lisäksi jotkut oppilaat kaipaisivat vielä enemmän tietoa yläkoulusta.

Oppilaiden kehittämisehdotuksissa nousi esille seitsemännen luokan alussa tehtävä tilannekartoitus oppilaille. Näen itse tässä ehdotuksessa potentiaalia vietäväksi käytäntöön, jotta tuen saaminen nivelvaiheessa tehostuisi entisestään. Esimerkiksi Wilma-järjestelmässä toteutettava kysely voisi olla ajallisesti helpompi toteuttaa, kuin jokaisen oppilaan

tapaaminen kasvokkain. Toisaalta, jos kyselyyn ei varata erikseen aikaa sen vastaamiseen, voi se jäädä helposti oppilailta vastaamatta. Jokaisen oppilaan tapaaminen kasvotusten vie taas enemmän aikaa, mutta sitä kautta myös koulukuraattori tulee entistäkin tutummaksi oppilaille ja kynnys puhua hänelle voi madaltua. Kasvokkain kohtauksissa voisi olla se hyvä puoli, että oppilas saattaisi kertoa ongelmistaan herkemmin, kun hän kerran on jo koulukuraattorin luona. Jotkut oppilaat olivat myös pelänneet, että joku saa tietää, jos he hakevat apua. Jos kaikki oppilaat kävisivät vuorollaan tapaamassa kuraattoria, poistuisi tilanteesta leimautumisen riski. Tilannekartoituksessa voitaisiin kysyä oppilaalta esimerkiksi sitä, miten hänellä on ylipäätään lähtenyt koulu sujumaan, onko hänellä ollut epämiellyttäviä tilanteita uudessa koulussa, onko jokin oppiaine aiheuttanut hankaluuksia, onko hän saanut uusia ystäviä, kuinka hän kokee uuden luokkansa luokkahengen ja onko häntä itseään tai jotain muuta oppilasta kiusattu.

Kehittämisehdotuksista ainakin yksi on myös sellainen, joka on jo otettu käyttöön ennen tulosten valmistumista. Eräs oppilas oli vastauksissa ehdottanut, että uuteen luokkaan voisi tutustua jo ennen koulun alkua. Syksyllä 2016 yläkoulunsa aloittavat seitsemäsluokkalaiset ovatkin tavanneet tulevan luokkansa ja luokanvalvojansa jo tutustumiskäynnillä, ja jo tällöin on pidetty ensimmäinen ryhmäytymistunti oppilaille (Niva-Kaijan koulu 2016). Uskonkin tämän käytännön lievittävän nivelvaiheeseen kohdistuvaa jännittämistä ja helpottavan luokkaan tutustumista jatkossa.

Opinnäytetyöni tuloksista ei noussut esille mitään erityisen hälyttävää. Valtaosa oppilasta koki, että on saanut nivelvaiheessa koulukuraattorilta tarvitsemansa tuen ja oli tyytyväisiä tuen riittävyteen. Kuitenkin vastanneissa oli myös oppilaita, jotka olivat kokeneet jääneensä joko osittain tai kokonaan vaille tarvitsemaansa tukea. Voidaankin pohtia, kuinka nämäkin nuoret saataisiin kunnolla tuen piiriin. Voisiko esimerkiksi oppilaiden itse ehdottama, jo edellä mainittu tilannekartoitus seitsemännellä luokalla olla joillekin oppilaille väylä saada apua? Vastanneiden joukossa oli myös oppilaita, jotka kertoivat, että he eivät uskalla puhua ongelmistaan. Minkälaisilla toimenpiteillä kynnystä kertoa koulukuraattorille mieltä painavista asioista voitaisiinkin madaltaa vielä entisestään? Jotkut oppilaat toivoivat kehittämisehdotuksissa, että kuraattoria tehtäisiin vielä tutummaksi oppilaille. Voisiko se auttaa luomaan lisää luottamusta, että aremmatkin oppilaat uskaltaisivat avautua huolistaan?

Joihinkin kysymyksiin tuli runsaasti en osaa sanoa- vastauksia. Emme voi varmaksi tietää, mistä ”en osaa sanoa”- vastausten määrä johtuu. Voi kuitenkin olla, että osa oppilaista ajattelee, että koska he eivät ole tarvinneet yksilöllistä ohjausta koulukuraattorilta, asia ei koske heitä, eivätkä he osaa muodostaa kantaansa siihen liittyen. Avointen kysymysten vastauksista nousikin esille paljon ”en tarvitse tukea koulukuraattorilta” -kaltaisia vastauksia. Uskonkin, että tämä seikka selittää suurta ”en osaa sanoa”- vastausten määrää. Koulukuraattorin työnkuva voi tuntua oppilaista etäiseltä, kun he eivät ole itse tarvinneet kuraattorin tukea. Avointen kysymysten huono vastausprosentti voi selittyä myös sillä, että ylipäättään kyselylomakkeiden avoimiin kysymyksiin saatetaan Vallin (2015, 106) mukaan jättää herkästi vastaamatta.

6.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle syksyllä 2015 aiheen valitsemisella ja rajaamisella. Kun aihe oli valittu ja yhteistyötaho löydetty, alkoi tutkimuksen suunnittelu. Tutkimussuunnitelmaan kirjattiin opinnäytetyön tavoitteet ja lähtökohdat, keskeiset käsitteet ja teorit, tutkimuskysymykset, aikataulusuunnitelma ja käytännön toteuttamistapa. Tutkimussuunnitelmassa myös pohdittiin, kuinka tukea mahdollisimman hyvin opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta. Opinnäytetyön toteuttamista varten haettiin myös tutkimuslupa yhteistyökoulun rehtorilta. Suunnittelutyö ja tutkimusluvan hankkiminen ovatkin osa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012).

Tutkimuksen eettisyyteen tulee kiinnittää aina huomiota, mutta etenkin silloin, kun kohdejoukkona ovat alaikäiset. Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK on antanut erilliset eettiset ohjeet tutkimuksille, jotka liittyvät ihmistieteisiin. Näissä ohjeissa eettisinä periaatteina ovat tutkittavien itsemääräämisoikeus, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014.)

TENKin eettisten periaatteiden mukaan jokaisen henkilön osallistuminen tutkimukseen tulee olla vapaaehtoista, alaikäisen vanhemmilta tulee pyytää lupa, ellei tutkimusta varten pyydetä eettistä ennakoarviointia, ja tutkittavia henkilöitä tulee informoida riittävästi siitä, mihin kerättyjä tietoja käytetään (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014). Tutkimuksesta tiedotettiin koteihin ennen tutkimusta ja vanhemmilla oli mahdollisuus estää

lapsensa osallistuminen kyselyyn. Myös jokaisella oppilaalla oli mahdollisuus jättää vastaamatta. Vastaaminen oli siis jokaiselle oppilaalle täysin vapaaehtoista. Oppilaita myös tiedotettiin ennen vastaamista mistä kyselyssä on kyse ja mihin tietoja kerätään. Ennen vastaamista suullisesti annettu ohjeistus luki myös kyselylomakkeen alussa kirjallisena. Näin varmistettiin, että jokainen oppilas ja vanhempi tietävät, mihin tarkoitukseen vastaukset menevät ja kuka vastaukset näkee.

Yksi TENKin eettisistä periaatteista on vahingoittamisen välttäminen. Se tarkoittaa sitä, että tutkimusta tehdessä pyritään välttämään tutkittavien henkistä, sosiaalista ja taloudellista vahinkoa aineiston keräämisen ja säilyttämisen sekä tulosten julkaisemisen johdosta. Vahinkoja pyritään välttämään tutkittavien arvostavalla kohtelulla, arkaluontoisten asioiden huomioimisella ja kunnioittavalla tutkimuksen raportointitavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014.) Kiinnitimmekin yhteistyökoulun kuraattorin kanssa huomiota siihen, ettei kyselylomakkeessa kysytä asioita, jotka hyvin todennäköisesti saattaisivat ahdistaa vastaajia. Kyselylomakkeessa kysytyt asiat eivät kuitenkaan olleet kovinkaan arkaluontoisia, ja jokaisella vastaajalla oli oikeus määritellä, kuinka paljon haluaa kertoa vastauksissaan, tai vastaako ollenkaan. Huomioin aineiston analyysissä ja tulosten raportoinnissa myös huolellisen ja kunnioittavan työotteen välttääkseni virheellisten tulosten julkittuomista ja sitä kautta aiheutuvaa virheellistä leimautumista ja muuta haittaa.

TENKin eettisiin periaatteisiin kuuluu myös yksityisyydestä ja tietosuojasta huolehtiminen tutkimusaineiston suojaamisen ja luottamuksellisuuden, säilyttämisen tai hävittämisen sekä tutkimusjulkaisujen puitteissa. Tärkeää on huolehtia, että aineisto suojataan hyvin eikä sitä käytetä muuhun, kuin itse tutkimukseen, että aineisto hävitetään tutkimuksen jälkeen tai arkistoidaan oikeaoppisesti, ja että tulosten julkisessa raportoinnissa aineiston käsittelyssä huomioidaan vastaajien yksityisyydensuoja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014.)

Vastaajien anonymiteetistä huolehdittiinkin vastaamisen aikana ja sen jälkeen. Lomakkeessa ainoana taustatietona kysyttiin oppilaan sukupuolta, ja oppilaille kerrottiin vielä erikseen, että nimeä ei tarvitse eikä tule laittaa vastaukseen. Oppilaita ohjeistettiin ja autettiin pyyhkimään tietokoneen välimuisti vastaamisen jälkeen, jotteivat seuraavat tietokoneen käyttäjät pääse lukemaan vastauksia sivuhistoriasta. Mikäli laadullisissa vastauksissa oli tietoja, joista jonkun yksittäisen oppilaan olisi voinut tunnistaa, ei tällaista vastausta siteerattu tässä raportissa. Alkuperäiset vastaukset näin vain minä opinnäytetyön

tekijänä – eivät esimerkiksi opettajat tai koulukuraattori. Ne säilytettiin e-lomakeohjelmassa sekä paperillisina tulosteina opinnäytetyön tekijän kotona, erillisessä kansiossa. Opinnäytetyön tekemisen jälkeen vastaukset poistettiin e-lomakeohjelmasta ja paperitulosteet tuhottiin.

Kyselylomaketta hiottiin yhdessä yhteistyökoulun rehtorin ja kuraattorin kanssa. Kyselylomaketta mietittiin tarkkaan, jotta kysymykset kysyvät juuri sitä, mitä halutaan tietää, ja ettei väärinymmärryksiä tulisi. Tutkimuksen validius tarkoittaakin sitä, että tutkimus mittaa juuri tarkalleen sitä, mitä sen oli tarkoitus mitata (Tilastokeskus 2016). Kyselylomakkeen ymmärtämisen suhteen kuitenkin kaksi kysymystä osoittautuivat haasteellisiksi. Termi ”madaltaa kynnystä” oli monille oppilaille epäselvä, ja sitä monet oppilaat kysyivätkin vastaustilaisuudessa. Osa oli myös kirjoittanut lomakkeeseen, ettei ymmärtänyt termiä. Moni oppilas olikin vastannut ”en osaa sanoa” kysymykseen numero 3. Voidaan-kin miettiä, olisiko kysymyksen voinut muotoilla jotenkin toisin. Esimerkiksi avoin kysymys muodossa ”koetko, että kuraattorin tapaamisella jo alakoulussa on ollut jotain merkitystä jatkoa ajatellen? Mitä?” olisi voinut toimia paremmin, kysyen asiaa kuitenkin johdattelematta oppilaita.

Toinen ongelmallinen kysymys oli kysymys numero 16, jossa kysyttiin, mikä tai mitkä asiat voisivat mahdollisesti vaikuttaa siihen, että oppilas ei tulevaisuudessa hakisi tukea koulukuraattorilta. Kysymystä oli tulkittu kahdella eri tavalla. Osa oppilaista oli ajatellut, mitkä asiat olisivat hyvin, ettei heillä olisi tuen tarvetta. Jotkut oppilaat olivat taasen ajelleet kysymyksen niin, että mitkä asiat olisivat huonosti, ettei oppilas hakisi tukea vaikka tarvitsisi. Näistä vastauksista kuitenkin pystyi yleensä päättelemään, kuinka oppilas oli kysymyksen tulkinnut, ja käsittelinkin aineiston tämän seikan huomioon ottaen.

Vaikka kaksi kysymystä aiheuttivat oppilaille jonkin verran ongelmia, muuten vastaaminen sujui ja saadut tulokset olivat järkeenkäyviä ja realistisia, eikä niistä noussut esille suuria yllätyksiä. Uskallankin väittää, että opinnäytetyöni validiteetti on hyvä. Hiltusen (2009) mukaan ”validiteetti on hyvä silloin, kun tutkimuksen kohderyhmä ja kysymykset ovat oikeat”. Opinnäytetyöni kohderyhmänä olivat seitsemäsluokkalaiset oppilaat ja tarkoituksena selvittää heidän kokemuksiaan. Tutkimuksen kohderyhmä oli siis oikea, jotta tarkoitus täyttyy. Kysymysten avulla saatiin myös tietoa, joka vastasi opinnäytetyölle asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Reliabiliteetti taas tarkoittaa tulosten pysyvyyttä (Vilkkä 2007, 177). Se tarkoittaa sitä, että tulokset eivät ole sattumanvaraisia, vaan jos tutkimus uusittaisiin samanlaisissa olosuhteissa, saataisiin myös sama tulos (Hiltunen 2009). Opinnäytetyössäni tulokset perustuvat oppilaiden vastauksiin. Määrällisen aineiston analyysityön on tehnyt tietokone, joten siihen ei liity riskiä ihmisen toiminnasta johtuvasta mittausvirheestä. Laadullisen aineiston taas kävin useaan kertaan läpi huolellisuuden varmistamiseksi. Tutkimusta ei ole täsmälleen tässä muodossa toistettu, joten sen suhteen ei ole mahdollista kommentoida reliabiliteettia, mutta tuloksista nousi esille myös samankaltaisia teemoja, mitä on havaittavissa aikaisemmissakin, eri kouluissa eri menetelmin tehdyissä tutkimuksissa, joten tämä seikka tukee tutkimustulosten paikkaansa pitävyyttä ja tutkimuksen reliabiliteettia.

Tulosten eettisyyden ja luotettavuuden kannalta on myös hyvä seikka, että yhteistyökoulu sekä sen koulukuraattori ja oppilaat olivat minulle ennalta lähestulkoon tuntemattomia. Näin minulla ei ollut yhteistyötahoon liittyen juurikaan ennakkoluuloja tai -käsityksiä, jotka olisivat voineet vaikuttaa opinnäytetyön tekemiseen. Tämä varmasti auttoi minua myös tarkastelemaan tuloksia objektiivisesti, ilman omia mielipiteitä tai käsityksiä. Tutkimustulosten luotettavuutta tukee myös kohtalaisen hyvä vastausprosentti. Kaiken kaikkiaan 86 % koko koulun seitsemäsluokkalaisista vastasi kyselyyn.

Uskonkin, että opinnäytetyöni tulokset antoivat kohdekoulun nivelvaiheen tuen tilanteesta oikean kuvan. Luotettavuutta tukevat suuri otanta sekä samankaltaiset tulokset suhteessa aiempaan tietoon. Kolmas kysymys tosin vaikutti tuottaneen ongelmia hankalan terminsä vuoksi, minkä lisäksi kysymystä numero 16 oli tulkittu kahdella tavalla, mutta muuten vastaaminen sujui oppilailta hyvin. Joihinkin avoimiin kysymyksiin olisin tosin kaivannut runsaammin vastauksia.

6.3 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen ja antoisa matka koulumaailmaan ja koulukuraattorin työn saloihin. Samalla prosessi on syventänyt tietämystäni koulukuraattorin työstä ja nuorista. Suurimmat vaikeudet liittyivät opinnäytetyöprosessissa yhteistyötahon löytämiseen, muuten prosessi sujunut melko luontevasti ja edennyt hyvin omalla painollaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda kuuluville oppilaiden ääntä ja antaa sitä kautta mahdollisuuksia nivelvaiheen koulukuraattorintyön sekä myös muun oppilashuollon asiakaslähtöiseen kehittämiseen. Kysely tarjosikin oppilaille mahdollisuuden tuoda ilmi omia näkemyksiään ja kehittämissuhteita, ja niitä tulikin. Näin voidaankin sanoa, että tämä tavoite tuli toteen. Toisaalta etenkin avoimiin kysymyksiin tuli paljon ”en osaa sanoa”- vastauksia. Voidaan kuitenkin ajatella, että mikäli jollakin oppilaalla oli jotain sanottavaa mielen päällä, hän sen toi ilmi. Ainakin oppilailla oli tässä mahdollisuus tuoda ilmi ajatuksiaan ja kokemuksiaan anonyymisti.

Opinnäytetyöni myötä yhteistyökoulu sai tilannekartoituksen siitä, kuinka oppilaat kokevat heille tarjottavan tuen nivelvaiheessa, etenkin koulukuraattorin taholta. Tulosten mukaan suuri osa oppilaista on tyytyväisiä nykyisiin käytäntöihin. Myös suoria kehittämissuhteita tuli, ja ainakin osa niistä on sellaisia, joihin on mahdollista koululla tarttua ja pohtia, kuinka niitä voitaisiin soveltaa arjessa. Uskonkin, että tulokset antavat ainakin jonkunlaisia avaimia kehittämistyöhön jatkossa. Esimerkiksi jonkinlainen tilannekartoitus seitsemännen luokan alussa voisi olla kokeilun arvoinen idea – olipa se sitten tapaminen, kysely, tai mitä tahansa.

Työn tavoitteena oli myös tehdä näkyväksi koulukuraattorin roolia ja osaamista nivelvaiheessa. Tulosten mukaan oppilaat pitivät koulukuraattorin tarjoamaa tukea nivelvaiheessa tärkeänä. Tätä näkökulmaa ei ollut tullut aiemmin juurikaan esille. Koulukuraattorin työkentäksi määrittyikin etupäässä koulunkäyntiin, kuten opettajiin ja oppiaineisiin liittyvät asiat, mutta myös muissa, etenkin sosiaalisiin suhteisiin, kiusaamiseen ja omaan itseen liittyvissä asioissa odotettiin saatavan koulukuraattorilta tukea. Mielestäni opinnäytetyöni toikin esille nimenomaan koulukuraattorin työn näkökulmaa nivelvaiheen tukijana.

Yhden ihmisen opinnäytetyölle laadullisen aineiston määrä tässä opinnäytetyössä oli sopiva, eikä analysoitavaa ollut ylivoimaisen paljon. Laadullinen materiaali jäi kuitenkin hieman pintapuoliseksi, joten jatkossa voisi miettiä, tekisikö aiheesta vain ja ainoastaan laadullisen tutkimuksen, joka pureutuisi syvemmin oppilaiden ajatuksiin. Mielenkiintoista olisikin, jos pystyisi pureutumaan nimenomaan niihin oppilaisiin, jotka ovat kokeneet nivelvaiheessa jäävänsä tarvitsemansa tuen ulkopuolelle. Toisena jatkotutkimusaiheena voisi olla mielenkiintoista selvittää, kuinka koulukuraattorin työnkuva ja osaamisaluetta saataisiin tehtyä entistäkin tutummaksi oppilaille, jotta koko kuraattorin osaamispotentiaali tulisi paremmin ja kokonaisvaltaisemmin käyttöön.

LÄHTEET

HE 67/2013 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettu 5.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130067.pdf>

Heinämäki, L. 2007. Varhaista tukea koulun arkeen – työväliseenä kehittämisvalikko. Stakes & OPM.

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Luettu 11.9.2016. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Holopainen, P; Ojala, T; Miettinen, K. & Orellana, T. (toim.) Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa. Helsinki: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/47165_siirtymat.pdf

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää – varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Julkunen, H. & Kotilainen, M. 2008. Kuudesluokkalaisten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä ja siirtymävaiheen tuen tarpeesta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-1212043904-8>

Jyväskylän yliopisto 2015a. Poikittaistutkimus. Luettu 26.4.2016. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/poikittaistutkimus>

Jyväskylän yliopisto 2015b. Määrällinen tutkimus. Luettu 5.1.2016. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopisto 2015c. Laadullinen tutkimus. Luettu 26.4.2016. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Kanninen, K. 2015. Alakoulusta yläkouluun. Kantvikista Kirkkoharjuun. Oppilaiden tuntemuksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015112016940>

Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry 2011. Tehtäväkuvaus. Luettu 10.4.2016. <http://www.talentia.fi/files/275/Tehtavakuvaus.doc>

Laadullinen sisällön analyysi 2016. TAMK Tabula. Diaesitys. Luettu 6.1.2016. <http://tabula.tamk.fi/mod/resource/view.php?id=226846>

Lantto, A. & Mikkola, J. 2015. 7. luokkalaisten tuntemuksia yläkoulun alussa. Laurea-ammattikorkeakoulu Hyvinkää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015120218938>

Mahkonen, S. 2014. Uusi oppilashuoltolaki työväliseenä. Helsinki: Edita.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri 2003. Hyvä mopo – avoimet kohtauspaikat. Loppuraportti. <http://hameenpiiri-ml-f-bi-directo.fi/@Bin/cfbe04b6bd5bccafd700b4403f51aeec/1460208351/application/pdf/130458/loppuraportti.pdf>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014. Kuuntele ja kannusta yläkoululaista. http://ml-f-bi-directo.fi/@Bin/0bc61873ab5fa3b5ce39c12e5cbecefb/1464269037/application/pdf/21815915/Hyva_alku_ylakouluun2014.pdf

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016. Yläkouluun siirtyminen. Luettu 27.5.2016. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/koulu/ylakouluelamaa/ylakouluun_siirtyminen/

Matikainen, M. & Sipilä, H. 2005. Turvallisesti yläasteelle. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Kiintopisteitä nuoruusaikaan – psykososiaalinen tuki ja työ nuorten kanssa toimittaessa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 35–58.

Naulapää, H. & Saarinen, P. 2012. Ylästön kuudesluokkalaisten käsityksiä yläkouluun siirtymisestä. Diakonia-ammattikorkeakoulu Helsinki. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012081713165>

Nieminen, S. & Turunen, J. 2015. Koulusosionomi oppilaan äänen kuulijana – Kuraattorin kumppaniksi koulun sosiaalityöhön. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505158189>

Niva-Kaijan koulu 2015. Lukuvuositedote 2015–2016. Luettu 5.1.2016. <https://peda.net/nivala/perusopetus/niva-kaijankoulu/lukuvuositedote/12:file/download/564d7d45f910d086e12970661692e893ba445dd7/Lukuvuositedote%202015-2016.pdf>

Niva-Kaijan koulu 2016. Niva-Kaijan oppilashuollosta. Sähköpostiviesti. maarit.ypparila@nivala.fi. Luettu 3.6.2016.

Nivalan kaupunki 2016. Opetus ja koulutus. Luettu 13.5.2016. http://www.nivala.fi/opetus_ja_koulutus

Nuorten Akatemia 2013a. Järjestöt. Luettu 30.5.2016. <http://www.nuortenakatemia.fi/fi/yhteistyokumppanit/jarjestot/>

Nuorten Akatemia 2013b. Tukea seiskoille. Luettu 30.5.2016. <http://www.nuortenakatemia.fi/fi/note/oppimateriaalit/ryhman-rakentaminen/luokanvalvojille/>

Oja, S. 2005. Ähtäriläisen lapsen koulupolun tukeminen. Teoksessa Holopainen, P; Ojala, T; Miettinen, K. & Orellana, T. (toim.) Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa. Helsinki: Opetushallitus. 54–65. http://www.oph.fi/download/47165_siirtymat.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Perusopetus. Luettu 7.9.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/perusopetus/?lang=fi>

Opetusalan ammattijärjestö 2016. Kolmiportainen tuki. Luettu 30.5.2016.

<http://www.oaj.fi/cs/oaj/kolmiportainen%20tuki3>

Opetushallitus 2014a. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutos / Luku 5.4 oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen. Luettu 26.5.2016.

http://www.oph.fi/download/155945_perusopetusmuutos_2014_luku_5_4.pdf

Opetushallitus 2014b. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto. Luettu 30.5.2016.

http://www.oph.fi/download/163540_Oppilashuolto_ja_kolmiportainen_tuki.pdf

Opetushallitus 2016. Perusopetus. Luettu 1.3.2016. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1.8.2014/1287.

Pietarinen, J. 1999. Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.

Pietarinen, J. 2005. Yhteinen perusopetus – mitä yhtenäisyys on? Teoksessa Holopainen, P; Ojala, T; Miettinen, K. & Orellana, T. (toim.) Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa. Helsinki: Opetushallitus. 9–14. http://www.oph.fi/download/47165_siirtymat.pdf

Puotinen, S. 2008. ”Jos olisin koulukuraattori...”. Yhdeksäsluokkalaisten näkemyksiä koulun sosiaalityöstä. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Sosiaalityön maisteriohjelma. Pro gradu -tutkielma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200805071440>

Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2015. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 180–190.

Savolainen, T. 2005. Alakoulusta yläkouluun – Kuudesluokkalaisten pelkoja, toiveita ja odotuksia seitsemännelle luokalle siirtymisestä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2006280>

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. ”Hirveesti tekijänsä näköistä” – Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Väitöskirja.

Taylor, A. 2003. Responding to Adolescents. Helping relationship skills for youth workers, mentors and other advisers. Lyme Regis: Russell House Publishing Ltd.

Tilastokeskus 2016. Validiteetti. Luettu 11.9.2016. <http://www.stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettu 11.9.2016. <http://www.tenk.fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. Luettu 10.9.2016. <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/eettiset-periaatteet>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2016. Koulukuraattori. Luettu 13.4.2016. http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/287_ammatti?link=true

Uutela-Morander, P. & Ilmonen, M. 2005. “Ei se nivelittä kehokaan liiku” – Arviointia perusopetuksen nivelten toimivuudesta Somerolla. Teoksessa Holopainen, P; Ojala, T; Miettinen, K. & Orellana, T. (toim.) Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa. Helsinki: Opetushallitus. 79–90. http://www.oph.fi/download/47165_siirtymat.pdf

Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 84–108.

Valli, R. & Perkkilä, P. 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 109–120.

Vastamäki, J. 2015. Kyselylomaketutkimus: tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 121–132.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa – Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Virtuaaliammattikorkeakoulu 2007. Triangulaatio. Luettu 5.1.2016. <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/0709019/1193463890749/1193464114103/1194104920968/1194107257373.html>

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa – Avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Yppäri, M. koulukuraattori. 2016a. Keskustelu 4.1.2016. Niva-Kaijan koulu.

Yppäri, M. koulukuraattori. 2016b. Nivelvaiheen tuki. Sähköpostiviesti. maarit.ypparila@nivala.fi. Luettu 28.4.2016.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje oppilaiden vanhemmille

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Tampereen ammattikorkeakoulusta. Teen Niva-Kaijan koululle opinnäytetyötä liittyen koulun kuraattoripalveluihin. Tarkoituksena on tutkia koulun seitsemännen luokan oppilaiden näkemyksiä ja kokemuksia koulukuraattorin tarjoamasta tuesta yläkoululle siirryttäessä. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda näin kuuluville oppilaiden ääntä ja sitä kautta antaa kuraattorille ja muulle oppilashuollon tiimille mahdollisuutta kehittää työtään oppilaiden kokemusten pohjalta.

Tutkimukseen osallistuvat kaikki seitsemännet luokat, ja se toteutetaan 18.3.2016 sähköisen kyselylomakkeen avulla. Vastaukset kerätään anonyymisti ja tulokset käsitellään niin, että yksittäisiä henkilöitä ei voida tunnistaa vastausten perusteella. Jokaisella oppilaalla tai hänen huoltajallaan on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta. Kyselyyn vastaaminen on tärkeää, jotta otanta olisi mahdollisimman suuri ja tulos luotettava. Vain luotettavan tuloksen avulla mahdollistetaan oppilashuoltotyön kehittäminen, joka on taas koko kouluyhteisön etu.

Pyydän, että ilmoitatte alla olevaan sähköpostiin 16.3.2016 mennessä, mikäli ette halua, että lapsenne osallistuu tutkimukseen. Voitte olla yhteydessä minuun myös muiden kysymysten tiimoilta.

Terveisin

Enni Liukkonen

Tampereen ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutus

enni.liukkonen@soc.tamk.fi

Tutkimus koulukuraattorin tarjoamasta tuesta Niva-Kaijan koululla

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 18.3.2016 7.00 ja päättyy 18.3.2016 15.00

Tämä kysely liittyy Niva-Kaijan koululle tehtävään tutkimukseen koulukuraattorin tarjoamasta tuesta. Tutkimuksen tekee Enni Liukkonen opinnäytetyönään Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutukseen.

Tutkimus kartoittaa oppilaiden kokemuksia ja näkemyksiä koulukuraattorin tarjoamasta tuesta etenkin ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa. Nivelvaihe on tässä rajattu tarkoittamaan kuudennen luokan kevätlukukautta ja seitsemännen luokan syyslukukautta. Kysymykset 1-15 liittyvät erityisesti tähän nivelvaiheeseen. Kyselyn lopussa on lisäksi kolme kysymystä (kysymykset 16-18), jotka liittyvät kuraattorin tarjoamaan tukeen yleisesti.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, mutta toivomme, että vastaisitte siihen mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti. Kyselyn vastaukset sellaisenaan näkee vain opinnäytetyön tekijä, ja vastaukset käsitellään niin, että valmiista raportista ei voida tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Kyselyn tavoitteena on antaa koululle tietoa heidän onnistumisestaan oppilaiden tukemisessa nivelvaiheessa, ja antaa myös avaimia työn kehittämiseen jatkossa. Sen vuoksi kyselyyn vastaaminen on tärkeää.

Vastaajan sukupuoli

Tyttö Poika
 Sukupuoli

Nivelvaiheen tukeen liittyvät kysymykset

1. Kuinka tarpeellisenä koet sen, että yläkoulun kuraattori tulee alakoululle kertomaan yläkouluun liittyvistä asioista ja juttelee jokaisen kanssa kahden kesken?

- Erittäin tarpeellisenä
- Melko tarpeellisenä
- Ei kovin tarpeellisenä
- Ei lainkaan tarpeellisenä
- En osaa sanoa

2. Mikä saa sinut ajattelemaan näin?

3. Yläkoulun kuraattorin tapaaminen jo alakoululla on "madaltanut kynnyistä" tulla jatkossa juttelemaan kuraattorin luokse:

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei kovinkaan samaa mieltä
- Ei lainkaan samaa mieltä
- En osaa sanoa

4. Mikä saa sinut ajattelemaan näin?

5. Kuinka tarpeellisenä pidät kuraattorin läsnäoloa kuudennen luokan aikana yläkoululle tehdyn tutustumiskäynnin aikana?

- Erittäin tarpeellisenä
- Melko tarpeellisenä
- Ei kovin tarpeellisenä
- Ei lainkaan tarpeellisenä
- En osaa sanoa

6. Mikä saa sinut ajattelemaan näin?

7. Kuinka tarpeellisenä pidät seitsemännän luokan alussa ollutta "ryhmytymispäivää" Vinnurvassa?

- Erittäin tarpeellisenä
- Melko tarpeellisenä
- Ei kovin tarpeellisenä
- Ei lainkaan tarpeellisenä
- En osaa sanoa

8. Mikä saa sinut ajattelemaan näin?

9. Oletko mielestäsi saanut kuraattorilta riittävästi tukea siirryessäsi alakoulusta yläkouluun?

- Olen mielestäni saanut niin paljon tukea, kuin olen tarvinnut / en ole tarvinnut tukea
- Olen mielestäni saanut tukea joihinkin asioihin, mutten ihan kaikkiin
- Olen mielestäni saanut vähän tukea, mutta en läheskään tarpeeksi
- En ole mielestäni saanut lainkaan tukea yläkouluun siirryttäessä
- En osaa sanoa

10. Missä asioissa olet saanut kuraattorilta tukea yläkouluun siirryttäessä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Koulunkäyntiin liittyvät asiat (opettajat, oppiaineet...)
- Sosiaalisiiin suhteisiin liittyvät asiat (luokkatoverit, muut oppilaat, kaverit, luokan ilmapiiri...)
- Kiusaamiseen liittyvät asiat
- Omaan mielialaan, itsetuntoon, ajatuksiin, tunteisiin tai muuten omaan itseen liittyvät asiat
- Perheeseen liittyvät asiat (perheenjäsenen sairaus, ristiriidat perheessä...)
- Vapaa-aikaan liittyvät asiat (harrastukset, pelaaminen, sosiaalinen media...)
- En osaa sanoa
- Muut asiat, kerro alle

11. Onko sinulla ollut yläkouluun siirryttäessä tilannetta, jossa olisit kaivannut kuraattorin tukea, mutta et ole sitä saanut tai hakenut?

- Usein
- Silloin tällöin
- Harvoin
- Ei koskaan
- En osaa sanoa

12. Mikä tai mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, että et ole hakenut tai saanut tukea koulukuraattorilta? Jos vastasit kysymykseen 11. "ei koskaan", voit jättää tämän kysymyksen väliin.

3 (3)

13. Missä asioissa olisit kaivannut kuraattorin tukea yläkouluun siirryttäessä, mutta et ole saanut tai hakenut sitä? Mikäli vastasit kysymykseen 11. "ei koskaan", voit jättää tämän kysymyksen väliin. Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Koulunkäyntiin liittyvät asiat (opettajat, oppiaineet...)
- Sosiaalisin suhteisiin liittyvät asiat (luokkatoverit, muut oppilaat, kaverit, luokan ilmapiiri...)
- Kiusaamiseen liittyvät asiat
- Omaan mielialaan, itsetuntoon, ajatuksiin, tunteisiin tai muuten omaan itseän liittyvät asiat
- Perheeseen liittyvät asiat (perheenjäsenen sairaus, ristiriidat perheessä...)
- Vapaa-aikaan liittyvät asiat (harrastukset, pelaaminen, sosiaalinen media...)
- En osaa sanoa
- Muut asiat, kerro alle

14. Asteikolla 1–4, kuinka tärkeänä pidät kuraattorin antamaa tukea siirryttäessä ala-koulusta yläkouluun?

- 4. Todella tärkeää
- 3. Jonkin verran tärkeää
- 2. Ei kovinkaan tärkeää
- 1. Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

15. Kuinka nykyistä toimintaa voitaisiin kehittää, jotta kuraattori voisi paremmin tukea seitsemäsluokkalaista yläkouluun siirryttäessä?

Kuraattorin tarjoamaan tukeen yleisesti liittyvät kysymykset

16. Mikä tai mitkä asiat voisivat mahdollisesti vaikuttaa siihen, että et tulevaisuudessa hakisi tukea koulukuraattorilta?

17. Mitä voitaisiin tehdä paremmin, jotta avun hakeminen olisi helpompaa?

18. Missä asioissa odottaisit saavasi tai haluaisit saada kuraattorilta tukea tarvittaessa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Koulunkäyntiin liittyvät asiat (opettajat, oppiaineet...)
- Sosiaalisin suhteisiin liittyvät asiat (luokkatoverit, muut oppilaat, kaverit, luokan ilmapiiri...)
- Kiusaamiseen liittyvät asiat
- Omaan mielialaan, itsetuntoon, ajatuksiin, tunteisiin tai muuten omaan itseän liittyvät asiat
- Perheeseen liittyvät asiat (perheenjäsenen sairaus, ristiriidat perheessä...)
- Vapaa-aikaan liittyvät asiat (harrastukset, pelaaminen, sosiaalinen media...)
- En osaa sanoa
- Muut asiat, kerro alle

Tietojen lähetykset

Tallenna